

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Mervi Ahola & Sirpa Dyster

”EI IHMINEN, JOKA ON VASTA NA-
KATTU TÄNNE MIETI, ETTÄ LÄHDEN-
PÄ TÄSTÄ OMPELEMAAN”

Vaasa Opiston kurssikamu -hanke

Sosiaali - ja terveysala
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Mervi Ahola & Sirpa Dyster
Opinnäytetyön nimi	”Ei ihminen, joka on vasta nakattu tänne, mieti, että lähdempä tästä ompelemaan” – Vaasa Opiston kurssikamuhanke
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	54 + 6 liitettä
Ohjaaja	Ann-Sophie Blomqvist

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Vaasa Opiston kurssikamutoiminnan tuen merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiseen. Lisäksi tarkoituksena oli löytää kurssikamutoiminnan heikkouksia, vahvuuksia ja kehittämiskohteita.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään maahanmuuttajia Suomessa, heidän kotouttamistaan, kotoutumistaan ja sopeutumista vieraaseen kulttuuriin. Teoriaosuudessa avataan maahanmuuton määritelmiä, käsitellään lakia kotoutumisen edistämiseksi, kotoutumissuunnitelmaa ja kotoutumisen kaarta. Lisäksi avataan eri sopeutumismalleja. Työssä käsitellään myös sosiaalisten suhteiden ja omaehtoisen opiskelun merkitystä kotoutumiseen.

Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että kurssikamutoiminta koetaan tärkeänä, joskaan palvelun tuottajana Vaasa Opisto ei ole optimaalisin vaihtoehto. Tutkimuksessa selvisi, että kohderyhmänä vähän aikaa Suomessa asuneet eivät ole se joukko, jolle toimintaa tulisi markkinoida, koska he eivät ole kiinnostuneita omaehtoisesta opiskelusta ja harrastamisesta.

Avainsanat	maahanmuuttajat, kotoutuminen, elinikäinen oppiminen, sopeutuminen, vapaaehtoistyö

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Authors	Mervi Ahola & Sirpa Dyster
Title	A Project by the Finnish Adult Education Centre of Vaasa
Year	2013
Language	Finnish
Pages	54 + 6 Appendices
Name of Supervisor	Ann- Sophie Blomqvist

The purpose of this bachelor's thesis is to find out what the significance of Finnish Adult Education Centre course-buddy activity is in the integration of immigrants. A further aim is to find out the strengths, the possible weaknesses and the areas that need to be improved.

The theoretical part deals with the immigrants in Finland; their integration, their personal willingness to integrate and their adaptability to a foreign culture.

Also the concept of immigration has been studied, the laws concerning the advancement of integration, the plan of how to integrate and the whole process of integration. Furthermore, different integration models have been discussed and also the significance of social relationships and spontaneous studying with regard to integration have been dealt with.

In the findings of this study it is stated that course-buddy activity has been considered important, even though The Finnish Adult Education Centre of Vaasa might not be the best provider of it.

It has been also found out that, as a target group, the immigrants who have stayed in Finland for only a short period of time are not the group of people we should aim this kind of activity at. The study shows that newly arrived immigrants are not into spontaneous studying or taking up hobbies.

Keywords	Immigrants, integration, lifelong learning, adaptation, voluntary work

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	3
2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	4
2.1 Maahanmuuton määritelmät	6
3 KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN	8
3.1 Laki kotoutumisen edistämisestä	8
3.2 Kotouttaminen Suomessa	9
3.3 Kotoutumissuunnitelma	10
3.4 Kotoutumisen kaari	11
4 SOPEUTUMISEN KÄSITE	13
4.1 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin	14
4.2 Sopeutumismallit	15
4.2.1 Assimilaatio eli sulautuminen	16
4.2.2 Separatio eli eristäytyminen	16
4.2.3 Integraatio eli sopeutuminen	16
4.2.4 Syrjäytyminen	17
4.3 Sosiaalisten suhteiden merkitys sopeutumisessa	17
5 MAAHANMUUTTAJIEN OMAEHTOINEN OPISKELU	19
6 VAASA OPISTON KURSSIKAMU -HANKE	22
7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS	24
8 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	25
8.1 Laadullinen tutkimus	25
8.2 Avoin haastattelu	26
8.3 Tutkimusaineisto	26
8.4 Greimasin semioottinen aktanttimalli	27
8.5 Tutkimuksen luotettavuus	29
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31

9.1 Haastateltavien taustatietoja	31
9.2 Kurssikamujen näkökulma hankkeen alussa	31
9.3 Projektityöntekijän näkökulma.....	35
9.4 Kurssikamujen näkökulma hankkeen jälkeen	39
9.5 Kurssikamutoiminnan kehittäminen.....	43
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	47
11 POHDINTA	49
LÄHTEET.....	52
LIITTEET	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Maahanmuuttajien muuton syyt Suomeen	s. 4
Kuvio 2.	Suurimmat maahanmuuttajien kieliryhmät Suomessa	s. 5
Kuvio 3.	Greimasin semioottinen aktanttimalli	s. 28
Kuvio 4.	Aktanttimalli kurssikamujen näkökulmista ennen toiminnan alkua	s. 32
Kuvio 5.	Aktanttimalli koordinaattorin näkökulmista	s. 36
Kuvio 6.	Aktanttimalli kurssikamujen näkökulmista hankkeen jälkeen	s. 40
Kuvio 7.	Aktanttimalli kurssikamutoiminnan kehittämisestä	s. 44

LIITELUETTELO**LIITE 1-3.** Tutkimuslupa**LIITE 4.** Kurssikamujen ensimmäisen haastattelun kysymykset**LIITE 5.** Projektityöntekijän haastattelun kysymykset**LIITE 6.** Kurssikamujen toisen haastattelun kysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Vaasa Opiston kurssikamujen tuen merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiseen. Haastatteleamalla kurssikamuja ja koordinaattoria, tutkimme miten kurssikamutoiminta tukee maahanmuuttajien kotoutumista. Samalla pyrimme selvittämään kurssikamutoiminnan heikkouksia, vahvuuksia ja kehittämiskohteita.

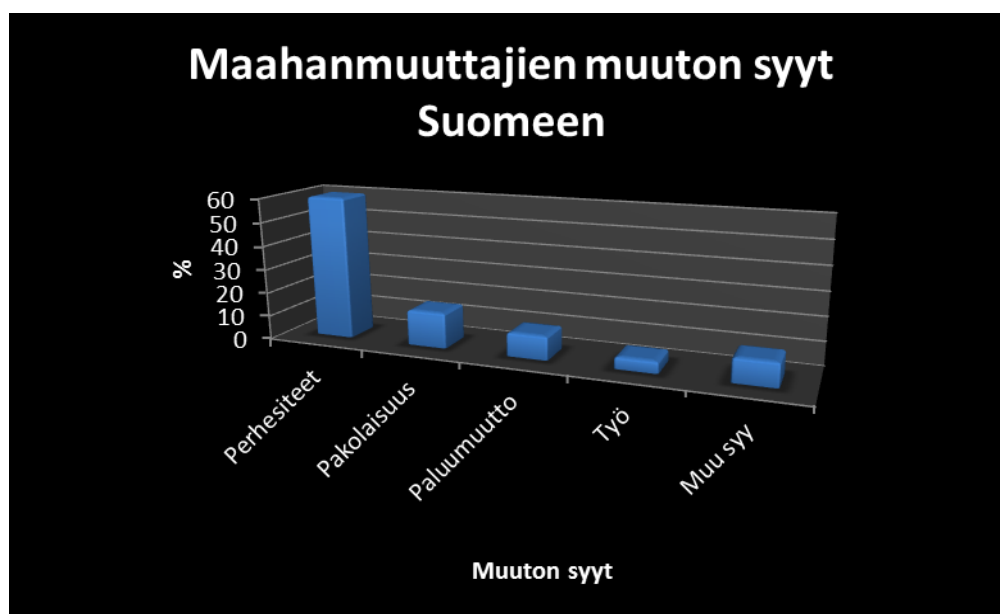
Vaasa Opisto aloitti keväällä 2012 kurssikamutoiminnan, jonka tarkoituksena oli kouluttaa maahanmuuttajille tukihenkilöitä omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen kannustamiseksi. Kurssikamutoiminta alkoi hankkeena Opetushallituksen avustuksella ja hanke päättyi joulukuussa 2012.

Ajatus lähteä tutkimaan kurssikamutoimintaa, lähti hankkeen projektityöntekijä Fanka Nakovalta sekä omista kokemuksistamme maahanmuuttajien parissa. Olemme molemmat työskennelleet useita vuosia maahanmuuttajanuorten kanssa ja sitä kautta olemme oppineet ymmärtämään tuen merkityksen kotoutumisessa.

Työmme teoriaosuudessa käsitellään maahanmuuttajia Suomessa, heidän kotouttamistaan, kotoutumistaan ja sopeutumista vieraaseen kulttuuriin. Avaamme teoriaosuudessa maahanmuuton määritelmiä, lakia kotoutumisen edistämisestä, kotoutumissuunnitelmaa ja kotoutumisen kaarta. Lisäksi olemme avanneet eri sopeutumismalleja. Käsittelemme myös sosiaalisten suhteiden ja omaehtoisen opiskelun merkitystä kotoutumisessa. Työmme lopuksi kerromme tutkimuksen toteutamisesta ja tutkimustuloksista.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Suomeen tulleet maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä. Mukaan mahtuu pakolaisia, turvapaikanhakijoita, työperäisiä maahanmuuttajia, avioliiton mukana tulleita, opiskelijoita ja perheen yhdistämisen kautta tulleita. Maahanmuuttajaksi luetaan henkilö, joka on Suomeen muuttanut ulkomaan kansalainen, joka aikoo asua tai on asunut maassa vähintään vuoden ja jolla on tarvittava oleskelu- tai työlupa (Zandkarimi, 2012).

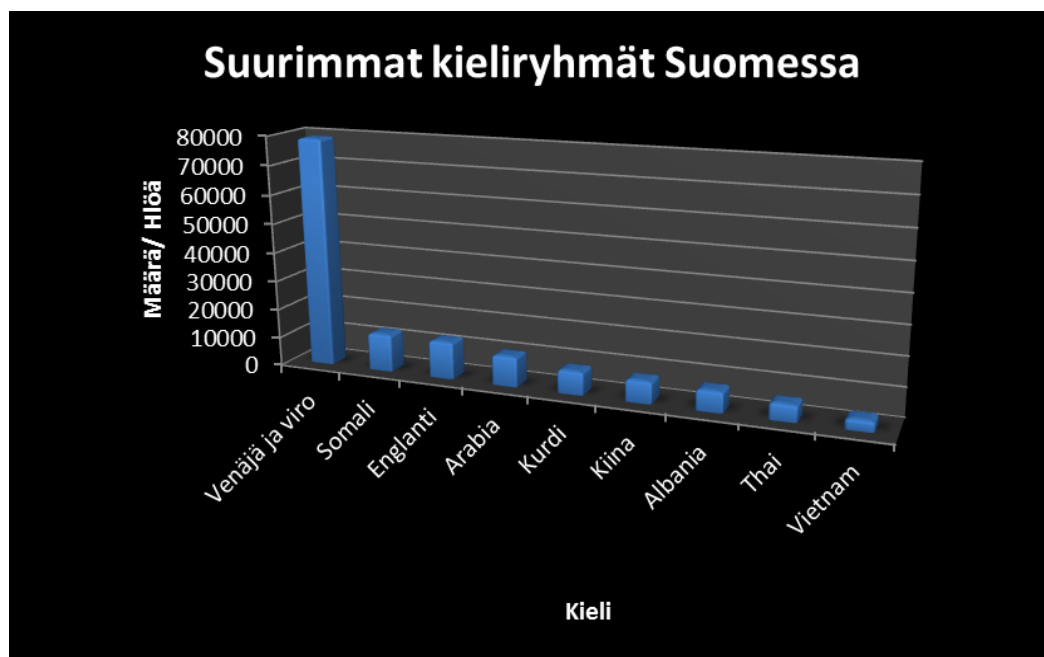

Kuvio 1. Maahanmuuttajien muuton syyt Suomeen

Vuonna 2012 tilastokeskuksen mukaan maahanmuuttajien muuton syynä Suomeen olivat perhesiteet 60-65 %, pakolaisuus 15 %, paluumuutto n. 10 %, työ 5-10 % ja muu syy 10 % tapauksista. Suomen väestöstä n. 3 % on ulkomaalaisia. (Zandkarimi 2012.)

Zandkarimin (2012) mukaan maahanmuuton syyt ja oleskeluluvan perusteet ovat siten hyvin erilaisia. Perhetaustat ovat monimuotoisia ja samasta maasta tulleiden tilanne voi olla hyvin erilainen riippuen siitä, missä päin lähtömaata on asunut. Jo

se tosiasia, oletko asunut kaupungissa tai maaseudulla, vaikuttaa mahdollisesti koulutustasoon ja oppimisvalmiuksiin. Maahanmuutto keskittyy myös suuriin kasvukeskuksiin, erityisesti pääkaupunkiseudulle, Varsinais-Suomeen ja Pirkanmaalle.

Kuvio 2. Suurimmat maahanmuuttajien kieliryhmät Suomessa

Suurimman kieliryhmän Suomessa muodostavat venäjän- ja vironkieliset, (79 052), somalinkieliset (12 985), englanninkieliset (12 855), arabiankieliset (10 415), kurdinkieliset (8 032), kiinankieliset (7 546), albaniankieliset (7 113), thait (5 722) ja vietnaminkieliset (5 637) (Zandkarimi, 2012).

Yleisesti voidaan todeta, että ne maahanmuuttajat, joilla ei ole koulutusta tai edes luku- ja kirjoitustaitoa, ovatkin haasteellisin ryhmä kotoutumiselle, kun kotoutumislain tavoitteen mukaan päämääränä on aktiivinen työllistynyt maahanmuuttaja. Myös pakolaisuus ja turvapaikanhaku ovat merkittäviä maahanmuuton syitä, vaikka pakolaisten ja muista humanitaarisista syistä muuttavien määrä on suhteellisesti vähentynyt. Viime vuosina, etenkin ennen taloudellista taantumaa, työperusteinen maahanmuutto on lisääntynyt, mikä on nykyisen maahanmuuttopolitiin-

kan painotusten mukaista. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010, 22.) Pohjalainen (25.3.2013) kirjoitti, että vuonna 2012 Suomeen pyrki ensimmäistä kertaa enemmän ihmisiä opiskelupaikan kuin työpaikan perässä. Erityisesti aasialaiset ovat kiinnostuneita suomalaiskouluista.

2.1 Maahanmuuton määritelmät

Yleisesti maahanmuuttajiksi kutsutaan kaikkia maahan pysyväluonteisesti muuttaneita henkilöitä ilman heidän muuttosyynsä tarkastelua. Maahanmuuttajien muuttomotiivina voi siis olla esimerkiksi työ, perhe tai pakolaisuus. (Pikkarainen 2005, 21.)

Maahanmuuttovirasto (2013) on määritellyt erilaiset maahanmuuttajaryhmät seuraavasti.

Kiintiöpakolainen on UNHCR:n pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa (Maahanmuuttovirasto, 2013).

Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR katsoo olevan pakolainen. (Maahanmuuttovirasto, 2013.)

Paluumuuttaja on ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvosto-liiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat kansallisuudeltaan, mutta eivät kansallisuudeltaan suomalaisia. (Maahanmuuttovirasto, 2013.)

Perheenkokoaja on Suomessa oleskeleva henkilö, joko on Suomen kansalainen tai muunmaalainen, jonka Suomessa oleskelun perusteella ulkomailla olevalle per-

heenjäsenelle haetaan oleskelulupaa perhesiteen perusteella (Maahanmuuttovirasto, 2013).

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän (Maahanmuuttovirasto, 2013).

Turvapaikanhakija on henkilö joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Turvapaikanhakija ei siis vielä ole pakolainen, sillä hänen pakolaisuuttaan ei ole vielä selvitetty. Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan ja ratkaistaan myös, voiko oleskeluluvan saada jollain muulla perusteella. Osaan muista perusteista on tehtävä erillinen, maksullinen oleskelulupahakemus. (Maahanmuuttovirasto, 2013.)

Ulkomaista työvoimaa ovat ulkomaalaiset, joilla on oikeus tehdä työtä maassa (Maahanmuuttovirasto, 2013).

3 KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN

Tämän luvun tarkoituksena on käsitellä lakia kotoutumisen edistämisestä, kotouttamista Suomessa ja kotoutumisen kaarta.

3.1 Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä astui voimaan 1.9.2011. Sen lähtökohtana on vastata maahanmuutossa viimeisen 20 vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Jatkossa kaikki Suomeen muuttavat henkilöt saavat perustietoa yhteiskunnasta ja ohjausta palveluista saadessaan oleskeluluvan tai rekisteröidessään oleskeluoikeutensa. (Pöyhönen ym. 2010.)

Uusi laki koskee kaikkia eri syistä Suomeen muuttaneita henkilöitä ja kotoutumisen kaksisuuntaisuutta edistetään, sillä kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta. Kotoutustoimenpiteitä tehostetaan ja seuranta parannetaan. Alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Haavoittuviin ryhmiin (esim. vammaiset, vanhukset, vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset) kuuluvien syrjäytymistä ehkäistään ja maahanmuuttajien osallisuutta lisätään. Myös pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista vahvistetaan. Kotouttamisesta on vastannut työ- ja elinkeinoministeriö vuoden 2012 alusta lähtien. (Sosiaaliportti, 2011.)

Uuden kotoutumista edistävän lain (L30.12.2010/1386) mukaan kotoutumissuunnitelma tulee tehdä jokaiselle maahanmuuttajalle turvapaikanhakijoita lukuun ottamatta.

Kotoutumissuunnitelman tekeminen on haasteellista, sillä maahanmuuttajien joukko Suomessa on hyvin heterogeeninen. Uusikylän, Tuomisen, Reuterin ja Mäkisen (2005, 55) mukaan suunnitelmassa tulisi olla tarkka alkukartoitus maahanmuuttajan taustasta, oppimiskyvystä, kulttuuritaustasta, kieli- ja ammattitaidosta. Myös koulutuksen järjestäjät voisivat hyötyä näistä suunnitelmista. Viranomaisilla ei kuitenkaan ole oikeutta siirtää näitä suunnitelmia esimerkiksi koulu-

tusviranomaiselle sillä suunnitelmassa voi olla arkaluontoista tietoa, mitä maahanmuuttaja ei halua muiden tietoon. Toisaalta koulutuksen järjestäjä voisi hyötyä esimerkiksi ryhmäjaon osalta kotoutumissuunnitelman tiedoista tehdessään vaikka suomen kielen kielikurssin ryhmäjakoa opiskelijoiden tason mukaan.

3.2 Kotouttaminen Suomessa

Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla (L 30.12.2010/1386.) Westerlingin (2008, 8) mukaan vallalla oleva kansainvälinen ja poliittinen keskustelu puhuvat tietystä tavasta vastaanottaa maahanmuuttajia. Heidät pitää kotouttaa tietystä ajassa ”monikulttuuriseen” yhteiskuntaan. Sekä hyvinvointivaltiot että suurin osa akateemisesta maailmasta pitää itsestään selvänä, että kotouttaminen on jotain tavoittelemisen arvoista.

Pöyhönen ym. (2010, 35- 38) mukaan kotouttaminen sisältää valtiovallan ja kunnan aktiivisia toimenpiteitä, kuten kielen opetusta ja työllistämiskeinoja. Siihen osallistuvat myös monet kolmannen sektorin yhdistykset kuten esimerkiksi Punainen Risti, Väestöliitto, Suomen Pakolaisapu ry ja Marttaliitto.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamiseen liittyvien asioiden valmistelusta Suomessa. Kotouttamispolitiikan painopisteitä ovat muun muassa maahanmuuttajien yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja kotoutumisen kaksisuuntaisuuden tukeminen, maahanmuuttajaperheiden tukeminen sekä aikuisten maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen erityisesti suomen ja ruotsin kielen opetusta kehittämällä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Pöyhönen ym. (2010) korostavat, että tärkein kotouttamisen keino on kielen opettaminen. Maahanmuuttajalle opetetaan sekä suomea että omaa kieltä. Oman äidinkielen taito on myös edellytys vieraan kielen oppimiselle. Se on erityisen tärkeää esimerkiksi lapsille koulumenestyksen kannalta.

3.3 Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuttaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan (L 30.12.2010/1386.)

Suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävästä toimenpiteistä (L 30.12.2010/1386.)

Tarvittaessa kotoutumissuunnitelmassa on otettava huomioon myös maahanmuuttajan perhe ja perheen kotoutuminen. Kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös erilaisia opintoja. Toimenpiteiden edellä esitetyn mukaisesta rinnastamisesta työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tai työmarkkinatoimenpiteisiin päättää työ- ja elinkeinotoimisto. (Sisäasiainministeriön julkaisu 2/ 2009, 64.)

Oikeus kotoutumissuunnitelmaan on Suomessa asuvalla maahanmuuttajalla, joka on työtön ja rekisteröity työhallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmään tai joka saa toimeentulotukilain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäiselle maahanmuuttajalle, jolla ei ole oikeutta kotoutumissuunnitelmaan, jos hän itse tai hänen vanhempansa sitä pyytävät tai kunnan viranomaiset katsovat sen tarkoituksenmukaiseksi. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan kestää kolme vuotta maahanmuuttajan ensimmäisestä kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. (Sisäasiainministeriön julkaisu 2/2009, 64- 65.)

3.4 Kotoutumisen kaari

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen (L 30.12.2010/1386.)

Zandkarimin (2012) mukaan maahanmuuttajan kotoutumisessa voidaan nähdä erilaisia vaiheita, jotka limittyvät toisiinsa ja toistuvat sen mukaan, miten elämä Suomessa alkaa sujua.

Zandkarimi (2012) jakaa kotoutumisen 4 vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa on ns. alkuinnostus, jolloin uusi maa tuntuu paratiisilta ja kaikki on hyvin. Näin saattaa kokea myös ne, jotka tulevat sodan keskeltä. Suomessa ei tarvitse pelätä, maa on turvallinen ja puhdas. Alkuinnostukseen kuuluu myös unelmien toteutumisen odottamista, kiinnostus uusista asioista kohtaan ja maahanmuuttaja voi tuntea olevansa energinen ja innokas.

Toisessa vaiheessa on vuorossa turhautuminen, jonka aikana huomataan, että kotoutuminen on paljon vaikeampaa kuin on kuviteltu, uuden kielen oppiminen on työlästä ja muistot omasta kotimaasta piinaavat. Osa sukulaisista saattaa olla vielä sodan keskellä ja huoli esim. hajonneesta tai ympäri maailmaa hajautuneesta perheestä vaikuttavat jokapäiväiseen elämään. Myös koulutus-tason muuttuminen voi olla vaikeaa. Koulutus omasta maasta ei kelpaa mihinkään. Suomessa on opiskeltava vuosia ammattiin yliopistosta puhumattakaan. Uusi näyttäytyykin vaikeana ja jopa ylitsepääsemättömänä. Tässä vaiheessa moni masentuu. Myöskään sosiaalisia suhteita ei synny kantaväestön kesken. Moni ikävöi takaisin omaan kotimaahansa. (Zandkarimi, 2012.)

Turhautumisen jälkeen alkaa 3. vaihe, ns. hyväksymisen vaihe. Maahanmuuttaja tarvitsee tukea päästäkseen tähän vaiheeseen. Hyväksymisvaiheessa arki alkaa sujua, lupa-asiat ovat kunnossa ja elämänhallinta on käsissä paremmin. Kielen

oppiminen lisää integroitumista yhteiskuntaan ja antaa mahdollisuuksia mm. opiskeluun. Maahanmuuttaja myös ymmärtää, että ympäristö ei muutu, vaan hänen itsensä täytyy muuttua ja olla itse aktiivinen ja työskennellä kotoutumisensa edistämiseksi. (Zandkarimi, 2012.)

Viimeisenä vaiheena on sopeutumisen vaihe, jonka aikana syntyy tasapaino oman ja vieraan kulttuurin välillä. Elämisestä vieraassa kulttuurissa tulee luontevaa. (Zandkarimi, 2012.)

Kotoutumisvaiheiden läpikäymiseen vaikuttaa minkälaisella ”pääomalla” maahanmuuttajat Suomeen tulevat. Ikä, koulutus, lähtömaa ja vastaanotto Suomessa vaikuttavat kotoutumiseen. Kokemukset omassa maassa, matkalla tai pakolaisleirillä vaikuttavat kotoutumiseen. Kun perheessä on useampi jäsen ja kaikki ovat kotoutumisessaan eri vaiheessa, on tärkeää, että perhe saa tukea kotoutumiseensa. (Zandkarimi, 2012.)

4 SOPEUTUMISEN KÄSITE

Malagan (2005) mukaan keskinäisessä vuorovaikutuksessa toimivat kulttuurit ovat yhteisön voimavara, joka vaatii kaikilta osapuolilta sopeutumista sekä halua taata omaa ja toisten hyvinvointia. Odotukset ovat kuitenkin ensisijaisesti kohdentuneet maahanmuuttajien sopeutumiseen valtaväestön kulttuuriin. (Kawani 2010, 13.)

Berryn (1997) mukaan sopeutuminen on prosessi, joka tapahtuu kahden kulttuurin kesken. Toinen on hallitseva ja toinen ei-hallitseva kulttuuri. Berry erottaa sopeutumisessa neljä strategiaa. Kun yksilö ei halua elää oman kulttuuri-identiteettinsä mukaan ja hakee päivittäistä vuorovaikutusta hallitsevan kulttuurin kanssa, tätä sanotaan assimilaatiostrategiaksi. Tapausta, jossa yksilö ylläpitää omaa kulttuuri-identiteettiään ja välttää vuorovaikutusta hallitsevan kulttuurin kanssa, sanotaan separaatiostrategiaksi. Integraatiostrategiaksi kutsutaan puolestaan tapausta, jossa yksilö on kiinnostunut ylläpitämään omaa kulttuuria ja on päivittäisessä vuorovaikutuksessa hallitsevan kulttuurin kanssa. Yksilön kiinnostus tai mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa kahden kulttuurin kanssa sekä halu rakentaa suhteita toisten kanssa on tunnistettu marginalisaatiostrategiaksi. Edellä kuvattu Berryn analyysi sopeutumisesta perustuu siihen, että ei- hallitsevien ryhmien yksilöt ovat vapaaehtoisesti halukkaita sopeutumaan uuteen kulttuuriin. (Kawani 2010, 14.)

Berryn (1997) mukaan sopeutumisessa on kysymys sekä hallitsevan että ei-hallitsevan kulttuurin edustajien ja järjestelmän sopeutumisesta toisiinsa. Hän korostaa, että ei- hallitsevan kulttuurin edustajan tulisi sopeutua ja kunnioittaa hallitsevan kulttuurin arvoja. Samalla hallitsevan kulttuurin elementtien, kuten koulutuksen, terveyspalveluiden ja työelämän tulisi vastata ei-hallitsevan kulttuurin tarpeita. (Kawani 2010,14.)

Eagan, Tannahill, Pettecrew ja Thomas (2008) kertovat ihmisten hyvinvoinnin kannalta olevan tärkeää, että ihminen osallistuu paikallisten ihmisten aktiivielä-

mään, tuntee saavansa tukea sekä että hänellä on vahva side ympäristössä tapahtuviin asioihin ja ihmisiin, esim. kontakti paikallisiin ja pidempään maassa asuneisiin muihin maahanmuuttajiin. Näiden sosiaalisten toimintojen puuttuminen ihmisten elämässä lisää riskejä heidän toimintakykyjään kohtaan ja heikentää mahdollisesti heidän suoriutumiskykyään. Eagan ym. (2008) korostavat, että sosiaalisen tuen ja verkoston merkitys on suuri myös ihmisen terveyden kannalta. Ihmisen arkipäivän sisältö on tärkeä osa heidän hyvinvointiaan ja keskeinen edellytys parempaan suoritukseen. (Kawani 2010, 15.)

Hosper, Kalzinga ja Stronks (2007) toteavat omassa tutkimuksessaan, että paikallisten kanssa kulttuurillisesti aktiivisina olleet maahanmuuttajat, joilla on sosiaalisia yhteyksiä paikallisiin ja jotka ovat fyysisesti aktiivisia vapaa-aikana, ovat sopeutuneet paremmin länsimaiseen yhteiskuntaan kuin muut maahanmuuttajat. Hosper ym. (2007) suosivat aktiivista vapaa-ajan toimintaa sopeutumisen onnistumisessa sekä toiminnan lisäämistä paikallisten kanssa. (Kawani 2010,16.)

Kawanin (2010) mukaan sopeutumisprosessin kannalta prosessin keskipisteenä on ihmisten asenteiden selvittäminen sekä omaa että uutta kulttuuria kohtaan. Sopeutumisessa ihmisen tulisi itse selvittää, mitkä ovat hänen tavoitteensa uudessa kulttuurissa ja kuinka paljon hän on valmis sulautumaan uuteen kulttuuriin ja samalla joustamaan oman kulttuurinsa kehyksistä.

4.1 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Siirtolaisuus on vapaaehtoista enemmän tai vähemmän pysyvää muuttoa pois alkuperäiseltä asuinsijalta ja se merkitsee yleensä välittömän elämän ympäristön suurta muutosta niin, että muuttajan koko elämäntilanne muuttuu. Siirtolainen kohtaa uudessa asuinmaassaan rajoituksia asumisessa, työssä, sosiaalisissa, taloudellisissa ja poliittisissa oikeuksissa. (Hoffrén 2000, 15.)

Siirtolaisuus merkitsee yksilölle toimintaympäristön rajua muutosta. Hänen on opittava sopeuttamaan elämänsä uusien rakenteiden ja rajoitusten puutteisiin. Tätä

ei ole helppo toteuttaa kotimaasta tuoduin eväin, vaan uutta joutuu opettelemaan pitkään ennen kuin hallitsee uuden elämäntilanteen. Tätä prosessia kutsutaan akkulturaatioksi. (Hoffrén 2000, 15.)

Muuttajan sopeutuminen uuteen kulttuuriin alkaa, kun uuteen maahan saavutaan, ja se jatkuu niin kauan kuin muuttaja on suoranaudessa kontaktissa isäntämaansa kanssa. Akkulturaatio alkaa yleensä sopeutumisenä uuteen yhteiskuntaan: muuttaja oppii jonkin verran uutta kieltä selviytyäkseen arkipäiväisistä tilanteista, tutustuu uuden yhteiskunnan erilaisiin instituutioihin ja niiden toimintatapoihin, lähettää lapsensa maan koululaitoksen kouluun jne. Hän oppii vähitellen toimimaan itsenäisesti uudessa yhteiskunnassa. (Alitolppa-Niitamo 1993, 29.)

Maahanmuuttajan sopeutumiskyvystä riippuu miten hyvin tämä sopeutuminen etenee. Hyvä sopeutumiskyky helpottaa uuden kulttuurin omaksumista ja auttaa maahanmuuttajaa nopeammin löytämään tasapainon kahden kulttuurin välillä. Maahanmuuttaja, jolla on heikko sopeutumiskyky, kokee maahanmuuton raskeammin, hänen sopeutumisensa uuteen kulttuuriin on vaikeaa ja muutoksen aiheuttamat mielenterveysongelmat ovat hänelle yleisempiä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 30.) Hoffrénin (2000) mukaan myös motivaatiolla on merkitystä niin, että täysin sopeutumishaluton sopeutuu hitaammin, jos ollenkaan.

4.2 Sopeutumismallit

Alitolppa-Niitamo (1993) jakaa sopeutumisen neljään eri sopeutumismalliin, jotka ovat assimilaatio eli sulautuminen, separaatio eli eristäytyminen, integraatio eli sopeutuminen ja syrjäytyminen.

Alitolppa-Niitamon (1993) mukaan sopeutumismallit muodostuvat sen mukaisesti, miten tärkeäksi maahanmuuttaja kokee synnyinmaansa kulttuuripiirteiden ja kulttuurisen identiteettinsä säilyttämisen ja miten tärkeänä hän pitää kontaktia valtakulttuuriin ja sen edustajiin. Sopeutumismallin valintaan vaikuttaa se, miten vapaasti maahanmuuttaja saa päättää näiden vaihtoehtojen välillä; saneleeko yhteis-

kunnan enemmistö tai valtaapitävä ryhmä sopeutumisen tahdin vai ovatko maahanmuuttajat vapaita valitsemaan itse.

4.2.1 Assimilaatio eli sulautuminen

Silloin, kun maahanmuuttaja ei halua tai kun hänelle ei anneta mahdollisuutta säilyttää kulttuuriaan ja kulttuuri-identiteettiään ja kun hän jatkuvasti hakeutuu kanssakäymiseen valtakulttuurin kanssa tai jos hänellä ei ole mahdollisuutta kanssakäymiseen oman etnisen ryhmänsä kanssa, puhutaan assimilaatiosta eli sulautumisesta uuteen kulttuuriin. Tällöin maahanmuuttaja vaihtaa viiteryhmäkseen uuden isäntämaansa enemmistön tai valtaapitävän kulttuuria edustavan ryhmän ja hyväksyy tämän ryhmän kulttuurin. (Alitolppa-Niitamo 1993, 32.)

4.2.2 Separaatio eli eristäytyminen

Päinvastainen tilanne on silloin, kun maahanmuuttaja arvostaa omaa syntyperäistä kulttuuriaan niin, että haluaa säilyttää sen ja kehittää sitä ja samalla haluaa välttää yhteyttä valtakulttuuriin. Tällöin on kyse eristäytymisestä eli separaatiosta. Jos eristäytymisen syynä on valtaapitävä kulttuuri siten, että se haluaa pitää toiset kulttuurit erillään ja eristyksissä, kutsutaan tätä vähemmistön segregoinniksi. (Alitolppa-Niitamo 1993, 33.)

4.2.3 Integraatio eli sopeutuminen

Siinä tapauksessa, että maahanmuuttaja on halukas sekä säilyttämään omaa alkuperäistä kulttuuriaan että olemaan tiiviissä kanssakäymisessä uuden kulttuurin kanssa, on sopeutumismallina sopeutuminen eli integraatio valtakulttuurin ja alkuperäiskulttuurin välillä (Alitolppa-Niitamo 1993, 33).

Sopeutumisen tuloksena on onnistunut kaksikulttuurisuus. Tällöin maahanmuuttaja säilyttää jossain määrin omaa kulttuuriperinnettään (esim. kielen) ja yhteyksiä omaan kulttuuriryhmäänsä ja on samalla hyväksynyt ja omaksunut joitakin

enemmistökulttuurin normeja ja tapoja ja hän toimii tasavertaisena jäsenenä valtakulttuurin sosiaaliverkostossa. (Alitolppa-Niitamo 1993,33.)

Alitolppa-Niitamon (1993) mukaan sopeutuminen on mahdollista vain silloin, kun valtaapitävä kulttuuri on avoin ja myös joustava eri kulttuuriryhmien toiveille ja tarpeille.

4.2.4 Syrjäytyminen

Joissain tapauksissa maahanmuuttajalla ei ole halua tai mahdollisuuksia säilyttää omaa alkuperäiskulttuuriaan eikä myöskään mahdollisuuksia tai kiinnostusta pitää yhteyttä valtakulttuuriin ja sen edustajiin. Tällöin uhkana on marginalisaatio eli syrjäytyminen kummastakin viiteryhmästä. Maahanmuuttaja, joka on syrjäytynyt sekä entisestä etnisestä ryhmästään että vastaanottajamaan etnisestä valtakulttuurista, ei voi saada tukea eikä hyväksyntää kummastakaan ryhmästä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 33.)

Alitolppa-Niitamon (1993) mukaan maahanmuuttajien syrjäytymistä tapahtuu varsinkin maissa, joissa vastaanottajamaa suvaitsee huonosti erilaisuutta ja joissa maahanmuuttaja tai se etninen ryhmä, johon maahanmuuttaja kuuluu, kohtaa syrjäyntä valtakulttuurin edustajien puolelta.

4.3 Sosiaalisten suhteiden merkitys sopeutumisessa

Erityisen tärkeää sopeutumisen kululle ovat siirtolaisen sosiaaliset verkostot (Hoffrén 2000, 22). Maahanmuuttajalla saattaa olla kohtuullisen välimatkan päässä vain muutama omaa kulttuuria edustava perhe tai yksilö, pahimmassa tapauksessa ei ketään (Alitolppa-Niitamo 1993,184).

Tutkimukset osoittavat lähes poikkeuksetta, että etnisen ryhmän tarjoaman sosiaalisen verkoston ja maahanmuuttajan sopeutumisen, viihtymisen ja mielenterveyden välillä on selvä positiivinen korrelaatio, sillä sosiaalinen tuki voi toimia pus-

kurina stressiä aiheuttavien elämänmuutosten ja psyykkisten ongelmien välillä (Alitolppa-Niitamo 1993,184).

Hoffrénin (2000) mukaan monokulttuurinen sosiaalinen verkosto koostuu oman maan kansalaisista ja sen tarkoituksena on vahvistaa etnisiä ja kulttuurisia arvoja, kun taas bikulttuurinen verkosto koostuu uuden maan kansalaisista, ja sen tarkoituksena on auttaa ammatillisessa ja muussa sopeutumisessa. Korhosen (2006, 104) tutkimuksessa todetaan, että eri etnisten ryhmien välinen verkosto voi puuttua kokonaan niin, että sosiaalinen verkosto syntyy vain saman taustan omaavien kesken. Toisinaan sosiaalisia suhteita kehittyy eri etnisten ryhmien välille ja monikulttuurinen pääoma alkaa kehittyä. Korhonen (2006,104) toteaa, että ihmissuhteet maahanmuuttajan ja kantaväestön välillä ovat osa sosiaalista prosessia, jossa yhteiskunta ja päättäjät vaikuttavat sosiaalisen pääoman luomiseen.

Sopeutumisen kannalta tärkeitä ovat positiiviset tunteet ja tyytyväisyys uutta asuinmaata kohtaan, tunne siihen kuulumisesta ja siinä toimimisesta sekä positiiviset ihmissuhteet valtakulttuuriin. Sopeutuminen ei tapahdu itsestään, vaan sitä voi myös opetella. Kulttuurinen oppiminen tapahtuu paljolti sosiaalisessa tukiverkostossa, johon kuuluu valtakulttuurin edustajia. Sopeutuminen riippuu viime kädessä muuton aiheuttaman elämänmuutoksen voimakkuudesta, muuttajan henkilökohtaisista voimavaroista ja ihmissuhteista sekä siirtolaisuusajasta. (Hoffrén 2000, 57.)

Mitä enemmän sosiaalinen verkosto koostuu kanta-asukkaista, sitä todennäköisempi on kokonaisvaltainen sosiokulttuurinen sopeutuminen uuteen ympäristöön (Hoffrén 2000, 22).

Akkulturaatioprosessissa oman kansallisen identiteetin suhde valtakulttuuriin muuttuu. Alussa ihminen tuntee itsestään selvästi kuuluvansa lähtökulttuuriinsa, mutta vähitellen identiteetti muotoutuu tai rakentuu uudelleen käsittäen aineksia sekä uudesta että vanhasta kulttuurista. (Hoffrén 2000, 40.)

5 MAAHANMUUTTAJIEN OMAEHTOINEN OPISKELU

Lakiin kotoutumisen edistämisestä (L30.12.2010/1386) on kirjattu myös maahanmuuttajan omaehtoisen opiskelun tukeminen. Tätä omaehtoista opiskelua tuetaan taloudellisesti kotoutumistuen ja ylläpitokorvausten muodossa. Lain mukaan omaehtoinen opiskelu tukee maahanmuuttajan työllistymistä ja kotoutumista. Opiskelun tulee kuitenkin olla suomen tai ruotsin kielen opiskelua tai opiskelu pääsääntöisesti tapahtuu jommallakummalla kielellä. Myös luku- ja kirjoitustaidon hankkimista voidaan tukea kotoutumistuella.

Omaehtoinen opiskelu voi sisältää myös työharjoittelua, kansalaisjärjestö- tai muuta vapaaehtoistoimintaa. Näin ollen laki antaa mahdollisuuden ulottaa kotoutumistuen myös eri kansalaisjärjestöjen järjestämiin kursseihin. Toisaalta § 24 sanoo, että omaehtoisella opiskelulla tarkoitetaan opintoja, joiden tarkoitus on hankkia perus-, ammatti- tai lukio-opetuksessa annettavia tietoja ja taitoja ja joiden puuttuminen vaikeuttaa työllistymistä. Pykälässä todetaan, että opiskelu ei saa olla tutkintoon suuntautuvaa, koulutuksen tulee lisätä ammatillista pätevyyttä tai pätevöittää maahanmuuttajan toimimaan ammatissa. § 31 sanoo, että omaehtoisena opiskeluna voidaan tukea myös muuta opiskelua kuin 1 momentissa tarkoitettuja opintoja, jos se täyttää § 22 ja 23 säädetyt edellytykset. (L30.12.2010/1386.)

Omaehtoisella koulutuksella tarkoitetaan koulutusta, johon hakija on hakeutunut omasta aloitteestaan (Pöyhönen ym. 2010, 70). Lain kotoutumisen edistämisestä (L30.12.2010/1386) mukaan omaehtoinen koulutus voidaan rinnastaa työvoimapolitiittiseksi koulutukseksi, jolloin opiskelijalla on oikeus työmarkkinatukeen tai aikuiskoulutustukeen. Tätä rinnastuspäätöstä ei kuitenkaan voi tehdä koulutuksen alkamisen jälkeen. Omaehtoisen koulutuksen ongelma on usein siinä, että se ei ole rinnastettavissa työvoimapolitiittisiin koulutuksiin.

Uudessa maassa kulttuurisiin ja sosiaalisiin muutoksiin tottuminen vaatii myös henkistä pääomaa ja kasvua. Aktiivinen toimiminen uudessa kotimaassa ja onnistunut elämänmuutos edellyttävät maahanmuuttajien henkistä sopeutumista elämänmuutoksiin. (Suokonautio 2008, 35).

Kolmas sektori – erityisesti järjestöt – toteuttavat myös kotoutumista edistäviä hankkeita, joilla on paikallisten käytänteiden kehittämisen lisäksi käyttöarvoa myös valtakunnallisesti. Nämä hankkeet vahvistavat valtakunnallisesti tehtävää kotoutumistyötä. (Pöyhönen ym. 2010, 35.) Pöyhösen ym. (2010, 36) mukaan Suomen Punainen Risti järjestää monia suomen ja ruotsin kielen kerhoja, ystävätoimintaa, läksykerhoja ja muuta toimintaa. Punaisella Ristillä on myös oma maahanmuuttajaohjelma, joka astui voimaan vuonna 2007. Sen tavoitteena on integroida monikulttuurinen työ osaksi järjestön toimintaa ja osaamista. Väestöliitossa toimii oma monikulttuurinen osaamiskeskus, Kotipuu, jossa tehdään monenlaista kotoutumista tukevaa toimintaa. Osaamiskeskuksen erityisalana on perheiden, lasten ja nuorten kotoutuminen ja hyvinvointi. (Pöyhönen ym. 2010, 36.) Kotipuun toiminta alkoi vuonna 2003 monikulttuurisen perhetyön kehittämishankkeena (Pöyhönen ym. 2010, 36). Tärkeää toimintaa on myös Luetaan yhdessä -toiminta, jonka avulla on parannettu maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaitoa sekä suomen kielen taitoa ylipäänsä. Luetaan yhdessä -kampanjalla pyritään tavoittamaan erityisesti muiden koulutusten ulkopuolelle jäävät naiset ja siten täydentämään viranomaistoimintaa. (Pöyhönen ym. 2010, 38.)

Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu ajatus elinikäisestä oppimisesta. Meillä on pitkät perinteet kansan- ja työväenopistojen kursseista, joilla on voinut opiskella tavoitteellisesti (esim. kieliä) tai harrastuspohjalta musiikkia, ruoanlaittoa, liikuntaa, taiteita jne. Vaasassa Vaasa Opiston kurssitoimintaa on pyritty tuomaan myös lähemmäs maahanmuuttajia. Kehitteillä on valtakunnallinen malli siitä, että maahanmuuttajat omaksuisivat suomalaisen tavan käydä kansalaisopistojen kursseilla. Kolmannelta sektorilta odotetaan vaihtoehtoja nykyiseen byrokraattiseen koulutustapaan, joka on jäykkä ja hidas muutoksille. (Kansanvalistusseura 2011.)

Jaana Suokonautio (2008, 111) toteaa tutkimuksessaan, että kaikki maahanmuuttajat eivät kuitenkaan jaksa tai halua sitoutua elinikäiseen oppimiseen. Vanhuuden rajana pidetään usein huomattavasti alhaisempaa ikää kuin Suomessa (mahdollisesti jopa 40 v) eikä motivaatiota opiskeluun löydy. Jos taustalla on paljon traumaattisia kokemuksia, ei opiskeluun, saati elinikäiseen sellaiseen, löydy voimavaroja. Elinikäinen oppiminen on länsimaissa itseisarvo, joka puuttuu monista maahanmuuttajien kulttuureista. Elinikäisen oppimisen vaatimukset nousevat länsimaissa myös työelämästä, jossa on jatkuvasti päivitettävä osaamistaan ja ammattitaitoaan. Ihmisen perustarpeet täytyy olla tyydytettynä, jotta hän voisi hyödyntää suunnitelmia itsensä määrittelyyn, itsensä toteuttamiseen ja saada sen toteuttamisesta sosiaalista tunnustusta (Suokonautio 2008, 29). Yhteisökulttuureista tulleille ihmisille muut asiat voivat olla tärkeämpiä, kuten perhe ja sukulaisten hyvinvointi ja koko sosiaalinen verkosto, joka heitä ympäröi. Turvaan uuteen maahan päästessään he kokevat tulleen määränpään eivätkä odota eteensä tulevaa lastia erilaisia odotuksia, joidenka toteuttaminen vie taas useita vuosia. (Suokonautio 2008, 29.) Pasi Saukkosen (2010, 41) mukaan taide, kulttuuri ja osallistuminen voivat muodostaa osa-alueen, johon osallistuminen ja osallisuuden kokemus voidaan nähdä kotoutumista palvelevaksi. Kuitenkin taiteellinen ja kulttuurinen toiminta voivat tarjota yksilölle pääomaa ja mahdollisuuksia kehittää itseään ja taitojaan sekä auttaa käyttämään näitä taitoja työ-elämässä ja muussa yhteiskunnan toiminnassa.

6 VAASA OPISTON KURSSIKAMU -HANKE

Vaasa Opisto on Suomen toiseksi vanhin työväenopisto, jonka toiminta aloitettiin 1907. Vaasa Opiston kurssit eivät tähtää tutkintoihin, vaan niillä hankitaan valmiuksia itsensä kehittämiseen ja ihmisenä kasvamiseen, lisävalmiuksia työelämään ja vaikka omien taitojensa ja lahjojensa tunnistamiseen. (Vaasan kaupunki 2013.)

Björkell-Holmin & Nakovan (2012) mukaan kurssikamu-mallin kehittäminen käynnistyi Opetushallituksen myöntämän avustuksen avulla keväällä 2011. Tavoitteena oli tukea maahanmuuttajien osallistumista Vaasa Opiston toimintaan. Malli kehitettiin siinä toivossa, että se voidaan mukauttaa ja soveltaa myös muiden koulutusorganisaatioiden toimintaan.

Björkell-Holm ym. (2012) mukaan noin 6% Vaasan asukkaista on maahanmuuttajataustaisia ja Vaasa Opistossa opiskelevista 5% puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Nämä opiskelijat osallistuvat yksinomaan ruotsin ja suomenkielen kursseille. Vaasa Opiston edun mukaista olisi aktivoida maahanmuuttajat myös muuhun organisaation toimintaan. Näin he saisivat itselleen runsaasti etuja, kuten mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen, tukea kehittää harrastuksiaan, oikeuden osallistua yhteiskunnan sosiaaliseen elämään ja kyvyn käyttää opittua kieltä jokapäiväisissä tilanteissa

Projektityöntekijä Fanka Nakovan (2013) mukaan, osallistumiselle on olemassa esteitä. Maahanmuuttajat saattavat olla haluttomia osallistumaan kursseille kieli- vaikeuksien vuoksi tai siksi, että eivät tiedä mitä aikuisopiskelu heiltä edellyttää. Yksi syy on myös se, että maahanmuuttajat eivät halua lähteä yksin kantaväestöön kuuluvan ryhmän keskelle.

Nakova (2013) jatkaa, että Punainen Risti on kehittänyt ystävyyskonseptin, jossa vapaaehtoiset voivat ryhtyä ystäväksi yksinäiselle, seniorille ja maahanmuuttajille. Ystävyyskonsepti on osoittautunut toimivaksi tueksi maahanmuuttajien en-

simmaisessa kotouttamisvaiheessa, ja täältä pohjata löytyi idea myös kurssikamu mallille.

Nakova (2013) kertoo, että ajatuksena on tarjota maahanmuuttajille mahdollisuus osallistua Vaasa Opiston kursseille yhdessä tukihenkilön kanssa, mikä voi helpottaa osallistumista. Kurssikamujen tehtävä on tukea kurssiin liittyvien ongelmien kanssa. Kurssikamu voi olla oppitunneilla läsnä tai auttaa tehtävien kanssa.

Björkell-Holm ym. (2012) mukaan Vaasa Opisto suunnitteli ja tarjosi lyhyen koulutuksen kantaväestöön kuuluville, jotka halusivat toimia kamuna maahanmuuttajakurssilaiselle. Koulutus kattoi 4-5 kokoontumiskertaa. Niiden aikana esiteltiin toimintamalli, joka tarjosi ystävyyttä, monikulttuurisia kohtaamisia ja loi valmiuksia toimia tukihenkilönä maahanmuuttajalle Vaasa Opiston kursseilla. Kurssikamuiksi ryhtyvät kartoittivat oman kielitaitonsa, kiinnostuksen kohteensa ja mahdollisuutensa toimia kurssikamuina. Vaasa Opiston kurssikamukoulutukseen osallistui kahdeksan henkilöä ja tukea opetukseen on pyytänyt seitsemän maahanmuuttajaa.

Fanka Nakovan (2013) mukaan Vaasa Opisto jatkaa kurssikamutoimintaa. Vaasa Opisto sijoittaa tämän mahdollisuuden kurssiohjelmaan ja aikoo jatkossa kohdistaa enemmän suoramainontaa maahanmuuttajille.

Tavoitteena Nakovan (2013) mukaan on lisätä eri maahanmuuttajien määrää muihinkin kuin kielikursseille. Kurssikamu toimintamalli voidaan sovittaa muihinkin oppilaitoksiin kuten esimerkiksi perusopetukseen, ammatilliseen koulutukseen ja aikuisopiskeluun.

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Kurssikamu- hankkeen projektityöntekijä Fanka Nakova otti yhteyttä Vaasan Ammattikorkeakouluun keväällä 2012 ja tarjosi opinnäytetyön aiheeksi kurssikamu- hanketta. Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia kurssikamujen tuen merkitystä maahanmuuttajien omaehtoisessa opiskelussa.

8 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Tässä luvussa kerrotaan tutkimusmenetelmistä ja – aineistosta sekä käytetystä analyysimenetelmästä; Greimasin semioottisesta aktanttimallista. Jokainen haastattelu on käsitelty ja analysoitu, aktanttimallia käyttäen, omana tarinanaan.

8.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä. Kvalitatiivista tutkimusta on vaikea määritellä selvästi, koska sillä ei ole teoriaa eikä paradigmaa, joka olisi sen omaa. (Metsämuuronen 2000, 9.) Sen sijaan laadullinen tutkimusprosessi on pitkälti tutkijan omaan intuitioon, tulkintaan, järkeilykykyyn, yhdistämis- ja luokittamisvalmiuksiin perustuvaa; on monta tapaa tehdä päätelmiä – jopa toisiinsa nähden ristiriitaisia – samasta aineistosta (Metsämuuronen 2000, 8).

Tuomivaaran (2005) mukaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus on elämismaailman tutkimusta ja sen pääosassa ovat erilaiset tulkinnat ja merkitykset, joita tutkittavasta ilmiöstä saadaan esille. Laadullisessa tutkimuksessa henkilön yksilöllistä ja yhteisöllistä toimintaa on tarkasteltava tahdottuina ja tarkoitettuina, erilaisina ajatuksina, tunteina, arvoina ja erilaisia merkityksiä sisältävinä ja ilmaisevina. Siksi ihmis- ja yhteiskuntatutkimuksessa keskeisessä asemassa on merkitysten tulkinta. (Tuomivaara 2005, 29.)

Kvalitatiivinen tutkimusote soveltuu erityisen hyvin tutkimukseen silloin, kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista eikä niinkään niiden yleisluontoisesta jakaantumisesta, ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista, halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joissa ei voida kontrolloida läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä, tai halutaan saada tietoa tiettyihin

tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla. (Metsämuuronen 2006, 88.)

8.2 Avoin haastattelu

Avoin haastattelu sopii tilanteisiin, joissa ei etsitä tiettyjä faktoja vaan ollaan kiinnostuneita ihmisten kokemuksista. Haastattelussa on mahdollisuus keskustelemaan otteeseen, jossa voi nousta esiin paljon uusia asioita. Avoin haastattelu ei etene tarkkojen ja yksityiskohtaisten kysymysten kautta vaan keskittyy ennalta suunniteltuihin teemoihin. (Hiitola, 2011.)

Haastattelemalla saadaan tietoa asioista, joita ei löydy esim. virallisista dokumenteista tai muista valmiista kirjallisista lähteistä. Samalla pitää muistaa, että haastateltavat tuovat esille juuri omaa kokemusta ja omia mielipiteitä. Haastattelutuloksia ei siis voi pitää sellaisenaan totuutena vaan ne tarvitsevat analyysia. (Hiitola, 2011.)

8.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla kurssikamuiksi ryhtyviä henkilöitä sekä hankkeen projektityöntekijää. Lupa tutkimuksen tekemiseen pyydettiin Vaasa Opiston rehtori Sannasirkku Autiolta.

Kurssikamuja haastateltiin keväällä 2012 ennen toiminnan alkamista ja talvella 2013 varsinaisen hankkeen päätyttyä joulukuussa 2012. Haastattelut tapahtuivat Vaasa Opiston tiloissa sekä Vaasan kaupungin pääkirjaston kahvilassa. Haastattelukysymykset olivat avoimia ja kurssikamuja haastateltiin ryhmänä.

Ensimmäisessä haastattelussa keväällä 2012 kurssikamuilta kysyttiin, mikä sai heidät lähtemään mukaan toimintaan, mitä he odottavat toiminnalta, mitä tarkoittaa kokoutuminen heidän mielestään, mitkä ovat kotoutumisen haasteet, miksi he lähtivät mukaan kurssikamutoimintaan, voiko kurssikamutoiminnasta syntyä pysyviä sosiaalisia suhteita ja miten he näkevät toiminnan auttavan kotoutumisessa.

Kurssikamutoimintaa tutkittiin kotoutumisen näkökulmasta. Lisäksi haastattelun edetessä esiin nousi kysymyksiä myös maahanmuuttajien taustoita, kielenoppimisen tärkeydestä ja kurssikamujen koulutuksesta.

Toisessa haastattelussa talvella 2013 kurssikamuja haastateltiin uudelleen ja myös hankkeen projektityöntekijää. Kurssikamuilta kysyttiin miten odotukset toteutuivat, millä kursseilla olitte mukana, onko syntynyt pysyviä sosiaalisia suhteita, miten kurssikamutoiminta on tukenut kotoutumista, mikä kurssikamutoiminnassa on toimi hyvin, mikä toimi huonosti, mitä kehittämisajatuksia toimintaan heräsi ja mitä kurssikamu itse sai toiminnasta. Lisäksi haastattelun edetessä esiin nousi kysymyksiä muun muassa joutuiko kurssikamu sitoutumaan muuhunkin kuin varsinaiseen kurssikamutoimintaan, toimiko markkinointi hyvin ja käytettiinkö tulkkeja ja markkinoinnissa.

Hankkeen projektityöntekijältä kysyttiin mistä ajatus kurssikamutoimintaan lähti, missä toimintaa markkinoitiin, oliko markkinointi oikein kohdennettu, kuinka hän näkee kurssikamutoiminnan kotoutumisen tukena, onko kurssikamujen ja maahanmuuttajien välille syntynyt pysyviä sosiaalisia suhteita, mitä odotuksia oli kurssikamutoiminnan suhteen, mikä toimi hyvin ja mikä huonosti, mitä kehittämisajatuksia toiminnalle olisi ja muuttavatko ne Vaasa Opiston kurssikamutoimintaa. Lisäksi haastattelun edetessä nousi esiin lisäkysymyksiä muun muassa erilaisista maahanmuuttajaryhmistä ja kurssikamutoiminnan sijoittumisesta.

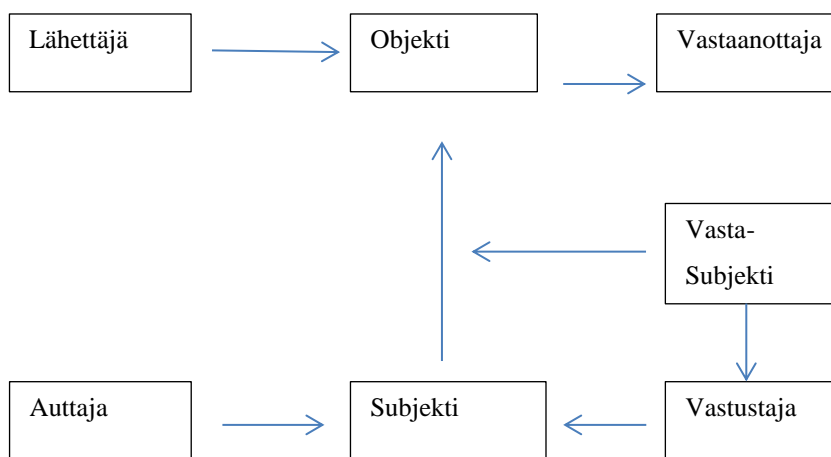
Haastattelut litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi.

8.4 Greimasin semioottinen aktanttimalli

A.J. Greimasin semiotiikan ideana on, että tekstin ylläpitävät rakenteet voidaan jakaa osiin ja erilaisiin merkitysmekanismiin (Ikola 2006,19). Pekka Sulkunen (1998, 163) toteaa, että tekeminen aiheuttaa asiatiilojen muutoksia, olemisen taas liittyy olioita ja asiatiiloja toisiinsa. Olemisen ilmauksista rakentuu erotteluja ja

luokituksia. Tekemisen ilmauksista taas muodostuu tarinoita eli narratiiveja. Tavoitteena ei ole löytää yksiselitteistä tulkintaa vaan havainnoida tarinassa ilmeneviä asemia ja toimijoiden välisiä suhteita (Ikola 2006, 19). Näitä kutsutaan aktanttirooleiksi, joiden avulla on mahdollista muodostaa vaihtoehtoisia tulkintamahdollisuuksia. Greimasin teoriaa kutsutaankin aktanttimalliksi. (Ikola 2006,19.)

Kuviossa 3 esitellään aktanttimallin idea. Sen ydin on subjektin ja objektin suhde, jonka varaan muut aktantit jäsentyvät. Jotta subjekti alkaisi tavoitella objektia, lähettäjän tehtävänä on motivoida subjektiä tuomalla esiin arvopää-määrän. Subjektin toimintaa edistää auttaja, kun taas vastasubjektia avustaa vastustaja. Vastaanottajan rooli on arvioida toiminnan onnistumisia sanktioiden avulla. (Ikola 2006, 20.) Lähettäjän ja vastaanottajan suhde nähdään kommunikaatioksi sanan väljässä merkityksessä. Lähettäjä saa toiminnan aikaan ja vastaanottaja on taas se, jonka hyväksi toiminta koituu. (Ikola 2006, 20.) Vastasubjektin, subjektin ja molempien auttajien toiminnan kautta saamme käsityksen tehtävän vaikeudesta ja samalla sen suorittamisen arvosta (Sulkunen 1998, 164). Näin Sulkusen (1998, 164) mukaan tarinasta tulee kiinnostava ja erilaisten samaistumisten kautta toiminta koetaan arvokkaaksi.

Kuvio 3. Greimasin semioottinen aktanttimalli

Aktanttimalli pohjautuu aktanttien vastakkaisuudelle ja ristiriitaisille tavoitteille, jotka maustavat tarinan jännitteillä (Ikola 2006, 20). Aktantiaaliset asemat eivät ole stabiileja, vaan ne muovautuvat tarinan haasteiden ja tapahtumien myötä. Toimijat myös siirtyvät usein aktantiaalisesta asemasta toiseen. (Ikola 2006, 20.) Subjektin asemassa oleva toimia voi esimerkiksi näyttäytyä myös auttajan tai vasta-subjektin roolissa (Ikola 2006,20).

Muutos on tarinan oleellinen ominaisuus. Aktantti aiheuttaa toiminnallaan muutoksia ympäristöönsä ja se vaikuttaa muihin aktantteihin. Koska jokaisella aktantilla on omat tavoitteensa, ne toteuttavat omaa narratiivista ohjelmaansa. Nämä voivat olla toisiaan täydentäviä tai täysin erillisiä toisistaan, yhdistyviä tai toisiaan vastaan suuntautuvia. Greimas kutsuu tarinan sisältämiä narratiivisten ohjelmien liittoumaa narratiiviseksi kuluksi. Vaikka jokaisella aktantilla on oma ohjelmansa, niillä on lisäksi rooli toisissa tarinan narratiivisissa ohjelmissa. Tämän takia toimijat näyttäytyvät useammassa eri asemassa narratiivisen kulun aikana. Tyypillisesti tapahtumat tarinoissa esitetään subjektin näkökulmasta, onhan kyseessä useimmiten päähenkilö. (Ikola 2006, 21.) Jokainen tarina kuvaa siis omaa maailmaansa, sitä mikrouniversumia, jossa aktantit näyttäytyvät ja toimivat. Tällaisia mikrouniversumeja on huomattavasti helpompi tutkia, kuin laajaa semaattista universumia kokonaisuutena. (Ikola 2006, 21.)

8.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen on täytettävä sekä reliabiliteetin että validiuden vaatimukset. Molemmat termit tarkoittavat luotettavuutta, mutta reliabiliteetin sisältö viittaa tutkimuksen toistettavuuteen. (Metsämuuronen 2006, 56.) Validiteetin keskeinen luotettavuussisältö puolestaan on se, mitataanko sitä, mitä oli tarkoitus mitata (Metsämuuronen 2006, 56). Metsämuuronen (2006, 56-57) mukaan validiteetti voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa kuinka yleistettävä tutkimus on. Sisäinen validiteetti voidaan jakaa usealla tavalla, joista yleisimmät ovat sisällön validius, käsitevalidius ja kriteerivalidius. Sisällön validi-

teetin tarkastelussa tutkitaan, ovatko mittarissa tai ylipäänsä tutkimuksessa käytetyt käsitteet teorian mukaiset ja oikein operationalisoidut sekä kattavatko käsitteet riittävän laajasti kyseisen ilmiön (Metsämuuronen 2006, 57).

Tutkimus on tässä suhteessa reliaabeli, sillä tutkimuksen voi toistaa uudelleen. Vaikka tutkimuksen otos oli pieni, sisällön suhteen se on validi, sillä samat käsitteet kulkevat mukana koko tutkimuksen ajan ja niiden sisältö on pysynyt samana. Toisaalta saadut tutkimustulokset olivat tutkittavan ilmiön suhteen merkittäviä ja ne perustuivat haastateltujen henkilöiden omiin kokemuksiin tutkimusilmiöstä.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa avataan haastateltavien taustatietoja sekä tutkimustuloksia. Ikolan (2006) mukaan Greimasin aktanttimallin avulla voidaan hahmottaa toimijoiden välisiä suhteita ja pohtia niiden merkitystä. Aktanttimalli antaa tutkijalle melko vapaat käden analyysiä tehtäessä.

Analyysilla tarkoitetaan empiirisen tutkimuksen yhteydessä aineiston lukemista huolellisesti, tekstimateriaalin järjestelyä, sisällön tai rakenteiden erittelyä, jäsentämistä ja pohtimista. Analyysi voi olla myös aineiston luokittelua eri aiheiden ja teemojen perusteella. Analyysin tekemistä ohjaa tutkimusongelma. Analyysin etenemistä määrittelee myös se, ollaanko kiinnostuneita sisällöistä, ilmaisuista vai kielenkäytöstä. (Hiitola, 2011.)

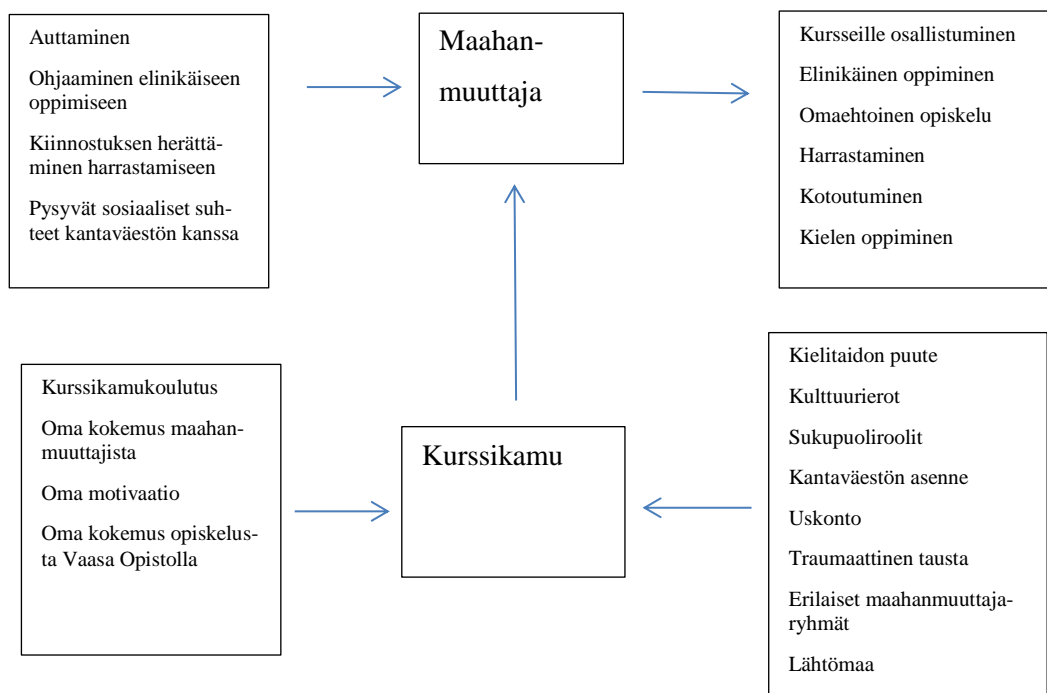
9.1 Haastateltavien taustatietoja

Tähän tutkimukseen haastatellut henkilöt olivat Vaasa Opiston kurssikamuiksi ilmoittautuneita vapaaehtoistyöntekijöitä. Haastateltavilla oli hyvin erilaisia kokemuksia maahanmuuttajista. Keväällä 2012 haastattelimme neljää kurssikamua, joista yksi oli mies ja kolme naista. Kaiken kaikkiaan kurssikamukoulutukseen osallistuneita oli kahdeksan henkilöä. Heistä neljää ei tavoitettu haastatteluun. Talvella 2013 haastateltavia oli kolme, joista kaksi oli kurssikamutoiminnassa aktiivisesti mukana olleita naisia ja yksi oli hankkeen projektityöntekijä. Loput kurssikamut olivat jääneet pois toiminnasta. Kaikki haastatellut kurssikamut olivat eläkkeellä olevia.

9.2 Kurssikamujen näkökulma hankkeen alussa

Kuvio 4 kuvaa ensimmäisen haastattelun tuloksia ennen varsinaisen kurssikamutoiminnan alkua. Aktanttimallissa subjektina toimii kurssikamu ja objektina maahanmuuttaja. Lähettäjässä kuvataan kurssikamujen motiiveja lähteä mukaan kurssikamutoimintaan. Auttajana toimivat ne asiat, jotka ovat edesauttaneet kurs-

sikamuja lähtemään mukaan ja vastustajana ne asiat, jotka estävät maahanmuuttajan toimintaan osallistumisen kurssikamujen näkökulmasta. Vastaanottajassa on toiminnan tavoitteet.

Kuvio 4. Aktanttimalli kurssikamujen näkökulmista ennen toiminnan alkua

Vastaanottaja: Kurssikamutoiminnan tavoitteena oli saada maahanmuuttaja mukaan Vaasa Opiston kursseille. Lisäksi tavoitteena oli, että maahanmuuttajat sisäistäisivät elinikäisen oppimisen ajatuksen, omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen omaksi ilokseen. Näiden tarkoitus oli tukea kielenoppimista ja kotoutumista.

Elinikäisen oppimisen käsite nähtiin vieraaksi monelle maahanmuuttajalle eikä omaehtoista opiskelua ja harrastamista mielletä tärkeäksi maahanmuuttajien keskuudessa. Nähtiin, että maahanmuuttajat eivät ymmärrä harrastamisen merkitystä.

”Suomalainen kulttuuri eroaa muista siinä, että harrastamme kieliä, ruoan-laittoa, käsitöitä ja niin edelleen, mikä ei kaikkialla maailmassa ole harrastus vaan työtä.”

”Iso vaikutus, jos maahanmuuttaja saa kontaktin oli yhteys mikä tahansa ja tapahtui se minkä asian yhteydessä tahansa. Sillä on suuri merkitys miltä ihmisen elämä täällä tuntuu, koska suhteita on äärimmäisen vähän, kaikki eivät sano edes päivää.”

”Pääsee suomalaisten kanssa samaan ryhmään, kuulee kieltä ja näkee mitä tehdään.”

Auttaja: Kurssikamujen toimintaan lähtemistä edesauttoivat kurssikamukoulutus, oma motivaatio, omat kokemukset maahanmuuttajista ja omat kokemukset opiskelusta Vaasa Opistolla.

Yhteisenä nimittäjänä haastateltavilla oli halu auttaa maahanmuuttajia. Aikaisempaa kokemusta maahanmuuttajien kanssa toimimisesta löytyi muun muassa SPR:n ystävötoiminnasta, koulumaailmasta, naapureista ja yksi oli asunut ulkomailla useita vuosia.

”Mulla on opettajana ollu maahanmuuttajaoppilaita ja mulla on kokemusta SPR:n ystävötoiminnan kautta maahanmuuttajien ystävänä toimimisesta.”

”Mulla on ollut naapureina paljon maahanmuuttajaperheitä ja olen ollu aut-tamassa ja sillälaila tukenu, mutta en ole ollu missään yhdistyksessä.”

Haastateltavilla oli myös omia kokemuksia Vaasa Opiston kursseista usealta vuodelta ja yhtenä tekijä koettiin halu antaa jotain hyödyllistä takaisin opistolle. Lisäksi toimintaan mukaan lähtemistä edesauttoi kurssikamukoulutus, joka sisälsi muun muassa asiantuntijaluentoja sekä tutustumiskäyntejä maahanmuuttajille järjestettyihin palveluihin.

”Se oli Opiston kurssiohjelma, jossa oli ilmoitus tällaisesta mahdollisuudesta ja tuota, olen ollut niin monella kurssilla, että voisin osallistua tällä tavalla. Olen saanut niin paljon Opistolta, että voisin yrittää antaa jotain takaisin. Nyt oli hyvä tilaisuus.”

Lähettäjä: Motiiveina kurssikamutoimintaan mukaan lähtemiseen oli halu auttaa, maahanmuuttajien ohjaaminen elinikäiseen oppimiseen, kiinnostuksen herättäminen harrastamiseen ja pysyvien sosiaalisten suhteiden syntyminen.

Kurssikamujen mukaan lähtemisen motivaattoreina oli saada erityisesti perheenäidit harrastamaan ja, että maahanmuuttajat tulisivat tietoisiksi Vaasa Opiston tarjoamista mahdollisuuksista. Kurssikamuilla oli halu tarjota omaa tukeaan maahanmuuttajille ja osalla myös ystäväystyä heidän kanssaan.

”Löytyis yksi tai kaksi naista, jotka tulevat mukaan kurssille, oppii kommunikoidaan ja harrastamaan vaikka käsitöitä.”

”Toivottavasti äidit saisivat jotain, joka auttaa kotoutumisessa.”

”Tietysti toive on saada syksyllä mahdollisimman moni kiinnostumaan harrastepohjalta.”

”Tietoa, taitoa ja mukavia ihmissuhteita.”

”Uskon, että missä tahansa, missä kaksi ihmistä kohtaa, on mahdollisuus pitempiaikaiseen kanssakäymiseen, kun se vaan onnistuu, että saadaan ihmisiä tänne kursseille.”

Vastustaja: Maahanmuuttajien kurssikamutoimintaan lähtemisen esteiksi nähtiin kielitaidonpuute, kulttuuri- ja sukupuolierot, uskonto, traumaattinen tausta, lähtömaa ja se, minkälaiseen maahanmuuttajaryhmään henkilö kuuluu, esimerkiksi onko henkilö pakolainen vai työperäinen maahanmuuttaja. Myös kantaväestön asenteet nähtiin esteinä.

Kielitaidottomuus nähtiin suurimpana haasteena. Suomenkielentaitoa pidettiin avaimena sosiaalisten suhteiden syntymisessä kantaväestöön, kotoutumisessa ja yhteiskuntaan sopeutumisessa. Myös monet uskonnolliset ja kulttuurisen perinteet ja tavat nähtiin hyvin erilaisina kuin Suomessa. Usein maahanmuuttaja naiset jäivät kotiin ja monien mahdollisuuksien ulkopuolelle.

”Kielivaikeudet, perinteet, tavat, jotka saattavat olla tai ovatkin varsin erilaiset, kun entisessä kotimaassa.”

”Mies ei tykkää, että vaimo lähtee kodin ulkopuolelle.”

Nähtiin, että monilla maahanmuuttajilla saattaa olla traumaattisia kokemuksia, jotka vaikeuttavat ja hidastavat uuteen kulttuuriin kotoutumista. Kurssikamujen mielestä suomalaisten asenteet nähtiin esteinä ja heidän mielestään on hyvin tärkeää miten maahanmuuttaja kohdataan.

”Riippuu myös suomalaisista ryhmässä, ottavatko kontaktia.”

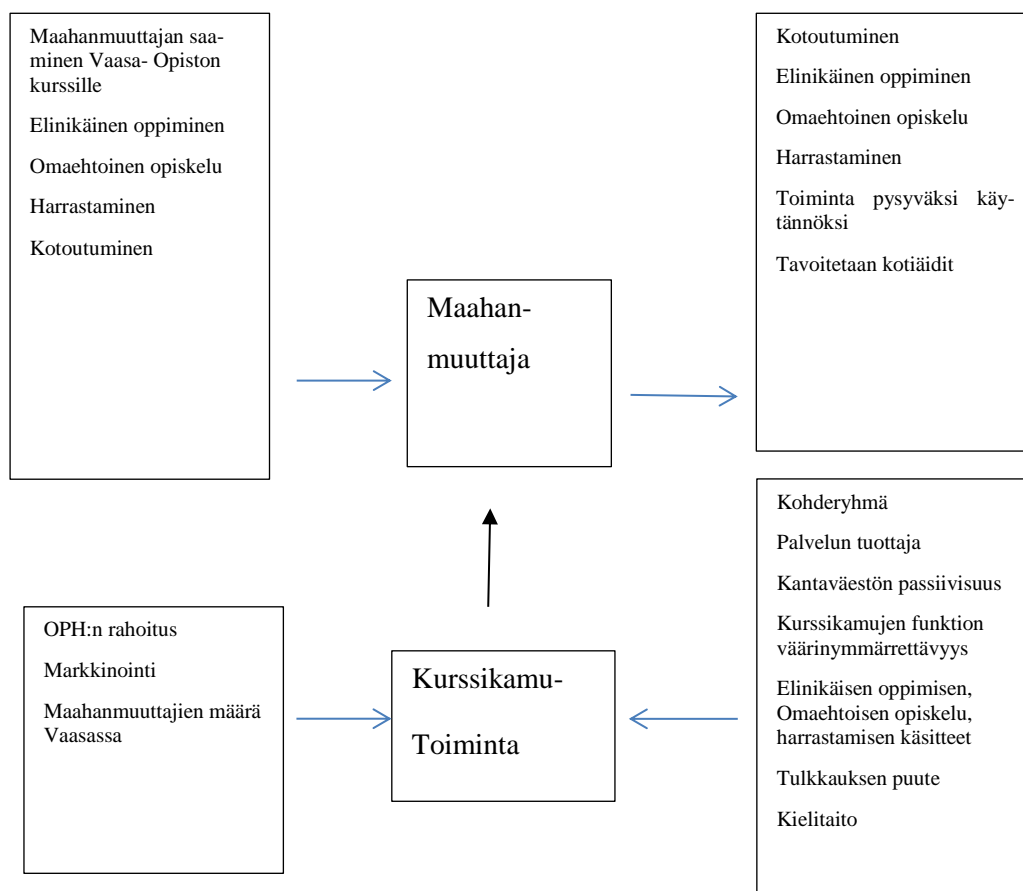
”Kun ei ole itse kokenut sotaa ja kaikkia niitä kauheuksia mitä voi olla, niin tietysti siinä on itelläki sellanen opettelemisen paikka, että oppii ottamaan ihmisen vastaan siitä huolimatta.”

”Me olemme samanlaisia, vaikka meillä on erilainen kulttuuri ja kieli, kuitenkin ihminen on aina ihminen.”

”Perustarpeet ihmisellä on kuitenkin aina samat.”

9.3 Projektityöntekijän näkökulma

Kuvio 5 kuvaa hankkeen projektityöntekijän haastattelun tuloksia kurssikamuhankkeen jälkeen. Aktanttimallisissa subjektina toimii kurssikamutoiminta ja objektina maahanmuuttaja. Lähettäjässä kuvataan kurssikamutoiminnan järjestämisen syitä. Auttajana toimivat ne asiat, jotka ovat edesauttaneet toimintaa ja sen järjestämistä ja vastustajana ne asiat, jotka estävät toiminnan toteutumista projektityöntekijän näkökulmasta. Vastaanottajassa on toiminnan tavoitteet tulevaisuudessa

Kuvio 5. Aktanttimalli projektityöntekijän näkökulmasta

Vastaanottaja: Kotoutuminen nähtiin kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi samoin kuin elin-ikäisen oppimisen ja omaehtoisen opiskelun käsitteiden sisäistäminen sekä harrastaminen.

Tavoitteena on kurssikamutoiminnan saattaminen Vaasa Opiston pysyväksi käytännöksi. Vaikka kurssikamuja ei enää kouluteta, toimintaan voi edelleen osallistua.

Maahanmuuttaja kotiäidit halutaan mukaan toiminnan piiriin, sillä monet kotiäidit jäävät kaiken toiminnan ulkopuolelle. Nähtiin myös, että tällä ryhmällä on heikoin luku- ja kirjoitustaito, mutta kaikille Vaasa Opiston kursseille ei projektityöntekijän mukaan näitä taitoja tarvita.

”Totta kai kielitaito vaikuttaa, mutta onhan muitakin kursseja, esimerkiksi käsityö, joissa ei tarvita luku- ja kirjoitustaitoa ompeluun ja virkkaukseen.”

Auttaja: Lähtökohtana oli maahanmuuttajien suuri määrä Vaasassa, joista vain pieni osa käyttää Vaasa Opiston palveluja. Kurssikamu- hankkeeseen saatiin Opetushallituksen avustus. Kyse oli lyhytaikaisesta hankkeesta ja se päättyi joulukuussa 2012.

Projektityöntekijä ja kurssikamut markkinoivat toimintaa useissa eri maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa muun muassa työ- ja elinkeinovirastossa, vastaanottokeskuksessa, ulkomaalaistoimistossa ja eri yhdistyksissä, jotka tekevät vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyöntekijöille toimintaa markkinoitiin sähköpostilla resurssirenkään kautta, opiskelijoille, Vaasa- Opiston ohjelmassa, internetsivuilla ja kolmannen sektorin toimijoille.

Vaasa Opiston palveluja käyttää vain pieni osa maahanmuuttajista, joten toiminnan tärkein syy oli saada maahanmuuttajia Vaasa Opiston palveluiden piiriin. Projektityöntekijä näki, että harrastamisen kulttuuri on maahanmuuttajille käsitämätöntä ja uutta. Elinikäinen oppiminen ja omaehtoinen opiskelu eivät kuulu monen maahanmuuttajaryhmän kulttuuriin.

”Maahanmuuttajilla on ymmärrys, että pitää mennä kouluun, että saa ammatin, mutta ajatusta opiskelusta omaksi iloksi ei voida käsittää. Se tulee vasta pitkän ajan kuluttua.”

Vastustaja: Projektityöntekijä näki, että kurssikamutoiminta tukee hyvin myös kotoutumista, mutta näki haasteina kohderyhmän. Maahanmuuttajat jakautuvat selkeästi kahteen ryhmään; juuri Suomeen tulleet ja useita vuosia Suomessa asuneet. Juuri maahan tulleet eivät halua lähteä harrastamaan, koska kaikki energia menee perusasioiden hoitamiseen, kun taas kauan Suomessa asuneet ja opiskelijat eivät tarvitse kurssikamun tukea harrastaakseen. Haasteena koordinaattori näki myös maahanmuuttajien muuttoliikkeen Etelä- Suomeen.

”Kielitaito ei pitäisi olla kynnys, mutta, kun perusasiat ei ole kunnossa, koetaan turhana kurssilla käyminen.”

”Mutta kun olisivat valmiita harrastamaan ja saamaan kamuja, ovat saattaneet muuttaa paikkakunnalta pois.”

”Vaasan kohdalla on ongelma: Suurin osa 20 vuotta sitten tulleista ovat muuttaneet pois Etelä- Suomeen tai ulkomaille.”

”Vaasassa on sellaisia, jotka ovat tulleet viimeisen 10 vuoden aikana. Kuinka moni jää Vaasaan kotoutumisen jälkeen?”

Projektityöntekijä koki, että vapaa sivistystyö ei välttämättä ole oikea foorumi kurssikamutoiminnalle. Syynä oli, että maahanmuuttajat eivät ymmärrä harrastamisen, elinikäisen oppimisen ja omaehtoisen opiskelun merkitystä. Kurssikamuille oli kysyntää, mutta ei koskien Vaasa Opiston kursseja. Tukea haluttiin aikuis-koulutuskeskukseen, II-asteelle ja maahanmuuttajien nuorisoluokalle.

”Tämä on vapaa-aikatoimintaa, johon koetaan, ettei ole tarvetta. Vapaa-aikatoiminnaksi riittää perheen kanssa oleminen.”

Kantaväestön passiivisuus yllätti projektityöntekijän. Vapaaehtoisiksi kurssikamuiksi haluavien määrä oli pieni ja koulutetuistakin jäi pois suurin osa. Odotuksena oli, että kantaväestö olisi ollut valmis tarjoamaan omaa tukeaan maahanmuuttajille.

”Kantaväestön pieni kiinnostus maahanmuuttajien asioita kohtaan yllätti.”

Projektityöntekijä näki, että maahanmuuttajat eivät ymmärtäneet kurssikamujen tuen rajoittuvan vain Vaasa Opiston toimintaan. Kurssikamu nähtiin yleisenä tukihenkilönä, johon saattoi ottaa yhteyttä missä asiassa tahansa. Apua pyydettiin muun muassa lomakkeiden kääntämiseen ja täyttämiseen.

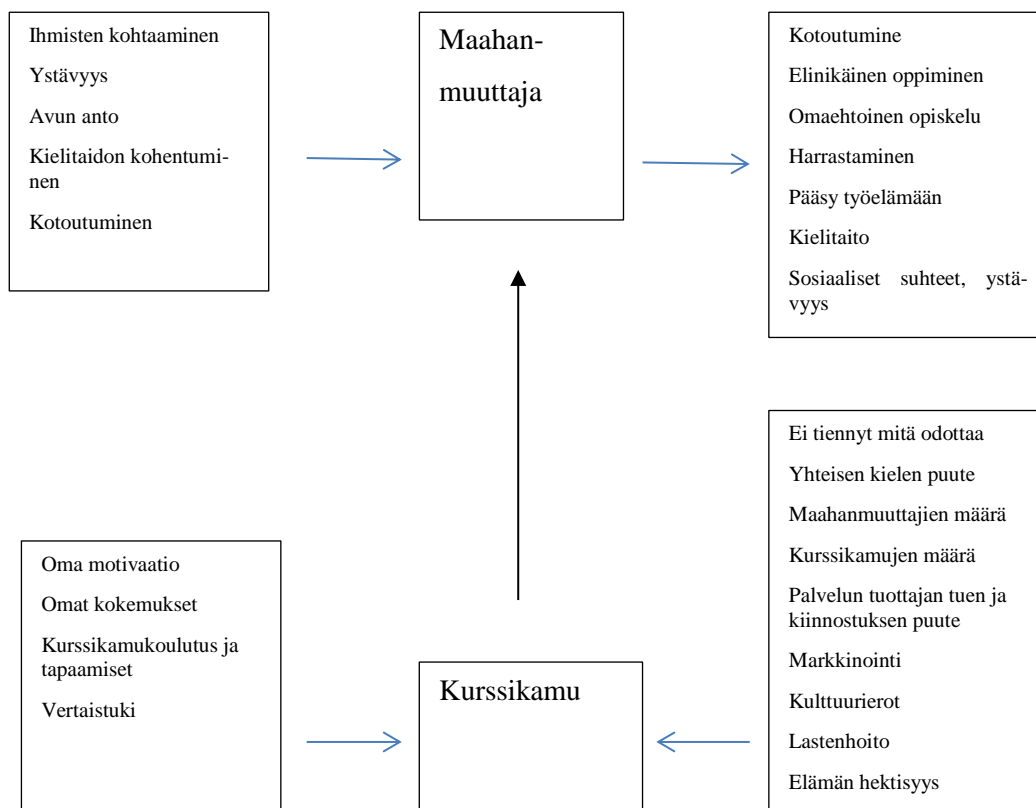
”Kurssikamu nähdään yleisenä tukihenkilönä, eikä pystytä ymmärtämään, että se liittyy vain kurssiin. Toisaalta kurssikamut ovat suhtautuneet asiaan hyvin positiivisesti. Lisäpalve-

lusten kysyminen ei ole haitannut, vaan he ovat auttaneet mielellään.”

Projektityöntekijän mukaan markkinoinnin osalta tulkkien käyttöä oli pitänyt tehostaa. Virallisia tulkkeja ei käytetty, vaan osassa markkinointipaikoista oli henkilö, joka pystyi kääntämään sisällön maahanmuuttajien omalle kielelle. Ongelmaksi nousivat ne tilanteet, joissa tulkausta ei ollut käytettävissä, sillä monella maahanmuuttajalla oli vielä puutteellinen suomenkielentaito.

9.4 Kurssikamujen näkökulma hankkeen jälkeen

Kuvio 6 kuvaa kurssikamujen haastattelun tuloksia kurssikamuhankkeen jälkeen. Aktanttimallisissa subjektina toimii kurssikamu ja objektina maahanmuuttaja. Lähettäjässä kuvataan kurssikamutoimintaan lähtemisen motiiveja. Auttajana toimivat ne asiat, jotka ovat edesauttaneet kurssikamuja ja vastustajana ne asiat, jotka nähtiin toiminnan haasteina. Vastaanottajassa on toiminnan tavoitteet.

Kuvio 6. Aktanttimalli kurssikamujen näkökulmista hankkeen jälkeen

Vastaanottaja: Kurssikamut näkivät toiminnan suurimpana tavoitteena saada maahanmuuttajia Vaasa Opiston palveluiden piiriin. Heidän mielestään sitä kautta maahanmuuttajia olisi voinut ohjata elinikäiseen oppimiseen, omaehtoiseen opiskeluun ja harrastamiseen.

Kurssikamut näkivät, että Vaasa Opiston kursseille osallistuminen olisi vahvistanut maahanmuuttajien suomenkielen oppimista. Maahanmuuttajat olisivat saaneet rohkeutta käyttää kieltä oma-aloitteisesti suomalaisten tukemana. Kurssikamutoiminta olisi auttanut ymmärtämään suomalaista yhteiskuntaa ja vahvistanut mahdollisesti myös jatko-opiskeluvalmiuksia.

Kurssikamujen näkökulmasta edellä mainitut seikat ja sosiaalisten suhteiden muodostuminen sekä ystävyystyminen kantaväestön kanssa, edesauttaisivat maahanmuuttajien kotoutumista.

”Jokaisella maahanmuuttajalla olisi hyvä olla suomalainen ystäväperhe.”

Auttaja: Oma motivaatio ja omat kokemukset maahanmuuttajista olivat suurina vaikuttimina kurssikamutoimintaan mukaan lähtemiseen.

Kurssikamutoimintaan mukaan lähteville järjestettiin koulutus, jota pidettiin hyvänä ja antoisana sekä erittäin hyödyllisenä. Koulutuksessa sai tietoa maahanmuuttajista asiantuntijoilta ja tapasi muita kurssikamuja. Tämän katsottiin antaneen valmiuksia ja varmuutta lähteä mukaan toimimaan maahanmuuttajien parissa. Lisäksi koulutukseen kuului toiminnan markkinointia maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa ja tämä koettiin tärkeänä osana koulutusta.

”Markkinointikierrros oli hyvä, paikat ok vaikka ei käytetty tulkkeja.”

Kurssikamat pitivät motiiveina kurssikamutoiminnalle maahanmuuttajien kohtaamista ihmisenä, he olivat valmiita myös oikeasti ystäväystymään maahanmuuttajien kanssa. Maahanmuuttajia haluttiin auttaa kielitaidon kohentamisessa ja sitä kautta kotoutumisessa.

”On saanut olla avuksi.”

”Hyödyllistä työtä.”

”On ystäväystytty. Ei nähdä usein, mutta soitellaan.”

”Olen saanut nähdä, kun maahanmuuttaja rohkaistuu.”

Vastustaja: Haasteeksi koettiin se, etteivät kurssikamat tienneet etukäteen mitä odottaa. Toisaalta taas odotettiin enemmän halukkaita maahanmuuttajia Vaasa Opiston kursseille ja enemmän halukkaita kantaväestöstä vapaaehtoisiksi.

”Ei tiennyt mitä tuleman pitää. Ajatteli kohtaamista maahanmuuttajan kanssa kuinka pärjää kielen kanssa, kun ei ole yhteistä kieltä.”

”Odotettiin, että olisi tullut enemmän kurssikamuja. Satsaukseen nähden tuli vain vähän.”

Kurssikamutoimintaa käytiin mainostamassa maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa. Vaikka markkinointikierrosta pidettiin hyvänä, koettiin, että informaatio jäi ”roikkumaan ilmaan.” Yhtenä syynä pidettiin sitä, että kaikissa paikoissa ei ollut tulkkia käytettävissä, joka olisi kääntänyt informaation sisällön maahanmuuttajille.

”Kun ei käytetty tulkkeja, informaatio jäi lillumaan ilmaan.”

”Miten paljon tiedotuksesta on mennyt perille?”

”Mainostaminen suomenkielellä ei mene perille, tarvitaan eri kielillä mainostamista. Englanti ei yksin riitä. Myös ihmisten kohtaaminen on tärkeää.”

Haasteena nousivat esiin jälleen kulttuurierot. Elinikäisen oppimisen ja omaehtoisen opiskelun käsitteet eivät ole tuttuja maahanmuuttajille. Koettiin, että Vaasa Opiston kursseille lähteminen edellyttää jo integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kurssikamutoiminnan kohderyhmänä olivat vähän aikaa Suomessa asuneet maahanmuuttajat, joilla koettiin elämän olevan jo muutenkin hektistä muun muassa pakollisten kieli- ja muiden kurssien vuoksi. Koettiin, että tällä kohderyhmällä ei ole aikaa ja energiaa opiskella ja harrastaa vapaa-ajalla. Maahanmuuttajaäidit eivät myöskään pääse kursseille, jos lastenhoitoa ei ole järjestetty. Maahanmuuttajakulttuuriin kuuluu usein selvät suku-puoliroolit.

”Kun on pieniä lapsia, miten lähdet? Lastenhoito on järjestettävä, että voi harrastaa opiskelua.”

”Ei ihminen, joka on vasta nakattu tänne, mieti, että lähdenpä tästä ompelemaan.”

”Nykyajan elämä on hektistä. Kun saa oleskeluluvan, alkaa ABC- Suki- ja valmistavat kurssit.”

Viimeisenä asiana kurssikamut pohtivat tuen puutetta kurssikamu toiminnan aikana. Kurssikamut kokivat, että kamuja ei sitoutettu tarpeeksi toimintaan, mikä näkyi kurssikamujen poisjäämisinä. Kurssikamut kokivat jääneensä yksin maahanmuuttajien kanssa, sillä koulutuksen jälkeen ei yhteisiä tapaamisia järjestetty. Kurssikamut ystäväystyivät keskenään ja saivat tarvittavan vertaistuen toisiltaan.

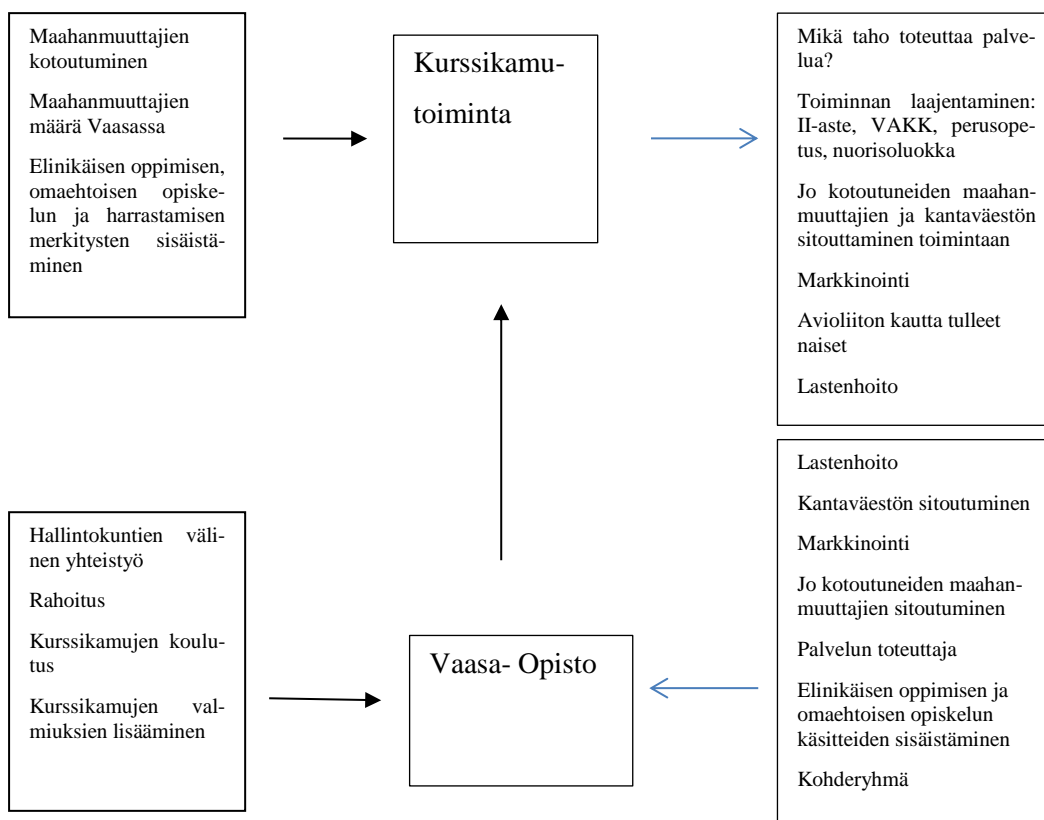
”On jääty tyhjän päälle, ei seurantaa eikä huolenpitoa. Ois oltu kiinnostuneita kuinka meillä menee ja kuinka me jaksetaan. Semmosta enemmän.”

”On hämmentävä asia, kun muut kurssikamut jäi toiminnasta pois.”

”Onko joku ylipäänsä kiinnostunut, mitä mä näitten ihmisten kanssa teen, onko mulla näitä ihmisiä vielä. Täysin itseksensä saa touhuta.”

9.5 Kurssikamutoiminnan kehittäminen

Kuvio 7 kuvaa haastatteluissa esiin tulleita kehittämisajatuksia. Kuviossa on käytetty kuutta aktanttia: subjektia, objektia, lähettäjä, auttajaa, vastustajaa ja vastaanottajaa.

Kuvio 7. Aktanttimalli kurssikamutoiminnan kehittämisestä

Tässä aktanttimallissa vastustajassa ja vastaanottajassa on samoja teemoja, sillä ne asiat, jotka ovat haasteita, ovat myös samalla tavoitteita. Tavoitteina ja suurimpina kehityskohteina nähtiin palvelun tuottajan oikea kohdentaminen. Koska elinikäisen oppimisen, omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen käsitteet ovat maahanmuuttajille vieraita, palvelun tuottajana Vaasa Opisto ei ole paras mahdollinen paikka. Sen sijaan nähtiin, että toiminnan laajentaminen Vaasan aikuiskoulutuskeskukseen (VAKK), II-asteelle, perusopetukseen ja nuorisoluokkaan olisi tarpeellista.

”Jos VAKK:ssa tarjottaisiin kamua, kaikki haluaisivat kamun. Ihan varmasti olisi kysyntää.”

”Vaasa opisto ei ole oikea instanssi. Kurssikamutoiminta pitäisi olla perusopetuksessa, lukoissa, ammattiopetuksessa, ai-

kuiskoulutuksessa ja erityisesti nivelvaiheessa. Ne ovat oikeampi kohderyhmä, kuin harrastamaan tulevat.”

Koettiin myös, että kantaväestön sitouttaminen toimintaan ei onnistunut. Tämä näkyi muun muassa vapaaehtoisten poisjäämisinä. Vapaaehtoisten kouluttaminen ja palvelun tuottajatahon sitoutuminen paremmin toimintaan nähtiin kehittämisen kohteina. Jo kotoutuneiden maahanmuuttajien aktivointi mukaan edesauttaisi toiminnan toteutumista ja laajentumista. Heillä on tarvittava kulttuuri- ja yhteiskuntatuntemus sekä kielitaito.

Markkinoinnissa nähtiin, että tulisi panostaa henkilökohtaiseen kohtaamiseen ja tulkkien käyttämiseen. Henkilökohtaisen kohtaamisen kautta syntyy erilainen kontakti ihmisten välille, kuin neutraalissa markkinoinnissa. Toivottiin myös, että kurssikamutoiminnasta olisi tiedotettu enemmän Vaasa Opiston omissa ryhmissä. Koettiin, että toiminnan markkinointi suomen- ja englanninkielellä ei riitä, vaan toimintaa tulisi mainostaa monella eri kielellä.

Avioliiton kautta Suomeen tulleet naiset koettiin haasteelliseksi kohderyhmäksi. Tämä ryhmän sosiaaliset suhteet rajoittuvat yleensä saamaan kieliryhmään ja kulttuurin kuuluviin naisiin.

”Avioliiton kautta Suomeen tulleilla, joilla olisi vaikka mitä valmiuksia mihin tahansa, ovat kotona omissa piireissä.”

Maahanmuuttaja kotiäitien näkökulmaa ajatellen, nähtiin, että lastenhoidon järjestäminen olisi ensiarvoisen tärkeää. Maahanmuuttajaperheissä on useita lapsia ja koska kodinhoito perinteisesti on naisten vastuulla, on heidän vaikea lähteä kodin ulkopuolelle vapaa-ajantoimintaan, jos ei lastenhoitoa ole järjestetty.

Lähettäjä: Motivaationa toiminnalle voidaan edelleen nähdä maahanmuuttajien suuri määrä Vaasassa. Maahanmuuttajille halutaan avata elinikäisen oppimisen, omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen merkitystä. Näillä keinoilla halutaan tukea maahanmuuttajien kotoutumista.

Auttaja: Tärkeimpänä laajemman toiminnan mahdollistajana voidaan nähdä hallintokuntien välinen yhteistyö. Tämän yhteistyön kautta toimintaa voidaan laajentaa koskemaan myös muita oppilaitoksia kuin Vaasa Opistoa. Toiminnan laajentaminen edellyttää kurssikamujen kouluttamista ja sitä kautta uutta rahoitusta. Koulutuksen tulisi sisältää elementtejä, jotka antavat kurssikamuille valmiuksia toimia maahanmuuttajien parissa eri oppilaitoksissa.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää kurssikamujen tuen merkitystä maahanmuuttajille Vaasa Opiston kursseilla. Lisäksi haluttiin selvittää, kuinka toiminta edistää kotoutumista.

Lähtökohtana kurssikamutoiminnalle oli maahanmuuttajien suuri määrä Vaasassa, joista vain pieni osa käyttää Vaasa Opiston palveluja. Kurssikamu -hankkeeseen saatiin Opetushallituksen avustus. Kyse oli lyhytaikaisesta hankkeesta ja se päättyi joulukuussa 2012.

Vaikka haastateltavia oli vähän, tuli selkeästi ilmi, että toiminnalle on tarvetta. Haastatteluista saadut vastaukset ovat tärkeitä koko toiminnan ja sen edelleen kehittämisen kannalta ja niitä voidaan pitää luotettavina, koska ne perustuvat haastateltavien omiin kokemuksiin.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kurssikamutoiminta koetaan tärkeäksi, joskaan Vaasa Opisto palvelun tuottajana ei ole oikea taho. Elinikäisen oppimisen, omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen käsitteet ovat maahanmuuttajille vieraita ja juuri näitä palveluja Vaasa Opisto tuottaa. Maahanmuuttajat ymmärtävät kuitenkin tuen merkityksen muussa opiskelussa, kun se auttaa työelämään tai ammatilliseen koulutukseen pääsyä tai pakollisia kielikursseja.

Tutkimuksen aikana selvisi, että kohderyhmä, jolle palveluja markkinoitiin, ei ollut paras mahdollinen. Selvisi, että vähän aikaa Suomessa asuneet eivät kaivaneet vapaa-ajantoimintaa, koska tämän ryhmän energia kuluu jokapäiväisen arjen pyörittämiseen. Kauemmin Suomessa olleet maahanmuuttajat kykenevät halutesaan itsenäisesti osallistumaan Vaasa Opiston kursseille, eivätkä näin ollen tarvitse kurssikamua. Kuitenkin selkeästi kävi ilmi, että kohderyhmänä maahanmuuttajaäidit tarvitsisivat tukea lähteäkseen kehittämään kielitaitoaan ja sitä kautta kotoutuminen nopeutuisi.

Markkinoinnissa toivottiin enemmän henkilökohtaista kohtaamista maahanmuuttajien kanssa. Lisäksi todettiin, että markkinoinnissa tulisi käyttää tulkkeja, jotta informaation sisältö ymmärrettäisiin kunnolla.

Sosiaalisten suhteiden syntyminen nähtiin tärkeänä osana kurssikamutoimintaa. Maahanmuuttajien kanssa oltiin valmiita ystävystymään ja auttamaan muissakin kuin Vaasa Opiston kursseihin liittyvissä asioissa. Selvisi, että tärkeää on kuinka maahanmuuttaja kohdataan ihmisenä. Nähtiin, että pysyvien sosiaalisten suhteiden syntyminen kantaväestöön tukee kotoutumista.

Tutkimuksen perusteella voidaan myös todeta, että kantaväestö ei sitoudu vapaaehtoistoimintaan. Kahdeksasta koulutetusta kurssikamusta varsinaiseen toimintaan jäi jäljelle vain kaksi henkilöä. Tutkimuksessa ei käy ilmi syitä, miksi toiminnasta jäätiin pois.

Tutkimuksen mukaan kurssikamut olisivat toivoneet palvelun tuottajalta enemmän tukea omaan toimintaansa. Palvelu jää Vaasa Opiston pysyväksi toiminnaksi, mutta hankkeen päättymisen vuoksi, uutta kurssikamukoulutusta ei enää järjestetä. Uusia kurssikamuja otetaan kuitenkin mukaan toimintaan.

11 POHDINTA

Kurssikamutoiminnasta on tullut Vaasa Opiston pysyvää toimintaa ja tämä asettaa suuria haasteita. Tutkimuksemme valossa voimme todeta, että Vaasa Opisto ei välttämättä ole oikea instanssi järjestämään kyseistä palvelua, mikäli toimintaa jatketaan samanlaisena. Vaikka kaikki maahanmuuttajat eivät ymmärrä elinikäisen oppimisen, omaehtoisen opiskelun ja harrastamisen merkitystä, tuelle on tarvetta kuitenkin muussa opiskelussa. Vaasa Opistossa opiskelu ei johda tutkintoon, joten maahanmuuttajat eivät näe siitä olevan varsinaista hyötyä varsinkaan, jos se ei takaa kotoutumisrahaa tai aikuiskoulutustukea. Moni maahanmuuttaja ei näe vapaaehtoisuuteen perustuvaa iltakurssia opiskeluksi, vaikka se olisi kielen opiskelua. Voidaanko Vaasa Opiston kudontakurssia verrata suomen kielen kurssiin, vaikka sillä olisi tärkeä merkitys maahanmuuttajan kotoutumisen ja uusien sosiaalisten suhteiden luomisen kannalta?

Voidaan pohtia voisiko toimintaa kehittää yli hallintorajojen niin, että Vaasa Opisto hallinnoisi palvelua, mutta kurssikamut olisivat käytettävissä kaikessa opiskelussa kuten II-asteella, aikuiskoulutuksessa ja perusopetuksessa. Toiminnan kehittäminen vaatii yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa, että saadaan selville mitkä olisivat todelliset tarpeet. Toiminnan kehittäminen tähän suuntaan, edellyttäisi ehdottomasti myös kurssikamujen kouluttamista, sillä heillä olisi oltava valmiuksia auttaa maahanmuuttajaa opiskelussa. Koska kurssikamutoiminnassa on kyse vapaaehtoistyöstä, voi heidän taustansa olla hyvin erilaiset ja koulutusta maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn tarvitaan. Maahanmuuttajien kanssa työskentely voi olla haastavaa, joten taustataholta tarvitaan myös jatkuvaa tukea ja neuvontaa työn rajaamiseen. Lisärahoitusta tulisi pohtia, että uusien kurssikamujen koulutus saadaan taattua.

Tutkimuksen edetessä tuli useaan otteeseen esille, että yksi haasteellinen ryhmä on maahanmuuttajakotiäidit sekä avioliiton kautta Suomeen muuttaneet naiset. Koska nämä edellä mainitut ryhmät jäävät usein oman kieli- ja kulttuuriryhmänsä

piiriin kotiin, heille ei synny juurikaan kosketuspintaa suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Katsottiin, että nämä ryhmät olisi tärkeää saada aktivoitua. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kurssiaikataulua tulisi muuttaa. Usealapsisissa perheissä naisten on käytännössä mahdotonta lähteä iltaisin harrastamaan tai opiskelemaan. Toiminnan suuntaamisella myös aamupäiviin, saataisiin ainakin osa kotiaideistä palveluiden piiriin. Suuri haaste on myös lastenhoidon järjestäminen. Mikäli halutaan maahanmuuttajaäitejä mukaan toimintaan, tulisi varmistaa, että heillä on todellinen mahdollisuus kehittää itseään sen sijaan, että osa ajasta menee lapsien kaitsemiseen. Ilman lasten-hoidon järjestämistä maahanmuuttajaäideillä ei ole mahdollisuutta osallistua Vaasa Opiston toimintaan.

Koulutetuista kurssikamuista jäi aktiivisesti toimimaan vain kaksi. Emme saaneet selville, miksi suurin osa kurssikamuista jäi toiminnasta pois. Yleisellä tasolla tämä kertoo jotakin vapaaehtoistyön tilasta Suomessa. Ihmisiä on vaikea ylipäänsä saada sitoutumaan vapaaehtoistyöhön, saati sitten vapaaehtoistyöhön maahanmuuttajien parissa. Kaikki haastatellut kurssikamut olivat eläkeläisiä, mutta miten saada houkutelluksi eri-ikäisiä mukaan maahanmuuttajien tueksi. Tällä hetkellä näyttäisi, että vapaaehtoistyö rakentuu eläkeläisten varaan. Olisi tärkeää saada mukaan toimintaan jo Suomeen kotoutuneet maahanmuuttajat, joilla on riittävä kulttuurinen ja kielellinen tieto-taito.

Kurssikamujen alhainen määrä saattaa kertoa myös asenteista maahanmuuttajia kohtaan, eikä heidän kotoutumisen tukemista nähdä tärkeänä. Tosiasia on kuitenkin se, että Suomessa ikärakenne vanhenee eikä Suomella ole varaa jättää maahanmuuttajia yhteiskunnan ulkopuolelle. Tarvitaan kaikkien tukea maahanmuuttajien kotoutumiseen, jotta heidät saadaan mukaan yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi.

Maahanmuuttajat tarvitsevat kantaväestön tukea kotoutumiseen. Siksi tulisi tarkkaan harkita missä ja miten kotoutumista tukevaa toimintaa järjestetään. Tutkimuksemme osoitti, että vapaa sivistystyö ei välttämättä ole tähän oikea foorumi,

vaan toimintaa tulee laajentaa ja kohdentaa sinne missä sitä tarvitaan. Kurssikamutoimintaa olisi kohdennettava aikuiskoulutukseen, perusopetukseen ja II-asteen oppilaitoksiin.

Kurssikamutoiminta on erittäin hyvää ja tarpeellista, mutta Vaasa opiston järjestämänä se kohdentuu vain yksittäisiin henkilöihin. Laajentuessaan toiminta voisi palvella suurempaa maahanmuuttajaryhmää.

LÄHTEET

Alitolppa- Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Björkell-Holm, A-M., Nakova F. 2012. Miksi maahanmuuttajat eivät osallistu muille, kun meidän kielikursseille? Kurssikamu- hankkeen raportti. Vaasan kaupunki.

Hiitola, J. 2011. Kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät [esitelmä]. 5.11.-11.12.2011

Hoffrén, H. 2000. Suomalaiset Ranskassa- sopeutuminen ja etninen identiteetti. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 23.3.2013. <http://www.ulkosuomalainen.com/artikkelit/0008/siirtolaisuustutkimus/suomalaisuus.html>

Ikola, K. 2006. Maallikko ja asiantuntijat tietoturvallisuudessa. Semioottinen analyysi Turvallisuus- lehden artikkeleista. Tampereen yliopisto. Viitattu 3.3.2013. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01042.pdf>

Kansanvalistusseura. Sivistys. Uutiskirje. 2011. Viitattu 24.3.2013 http://www.sivistys.net/uutiset/kotoutunut_kay_tyovaenopiston_kurssilla.html

Kawani I. 2011. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuus maahanmuuttajien sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Tampereen yliopisto. Viitattu 23.3.2013. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04179.pdf>

Korhonen, M. 2006. Discovering keys to the Integration of Immigrants- From Human Capital towards Social Capital. The University of Tampere. Viitattu 11.4.2013. http://www.tampere.fi/tiedostot/5vm15KAaB/Korhonen_gradu.pdf

L 30.12.2010/1386. Laki kotoutumisen edistämisestä. Säädös Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.1.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Maahanmuuttovirasto. 2013. Verkkosivut. Viitattu 22.2.2013. <http://www.migri.fi/medialle/sanasto>

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Viro Jaaves OÜ.

Nakova, F. Projektityöntekijä. Vaasa Opisto. Haastattelu 11.1.2013.

Pikkarainen, M. 2005. Maahanmuuttajien työllistyminen ja heidän odotuksensa työelämästä Suomessa. Turun yliopisto. Viitattu 9.2.2013.
<http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports8.pdf>

Sanomalehti Pohjalainen. Opiskelu on jo työntekoa yleisempi syy muuttaa Suomeen. 25.3.2013.

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisenä Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.
<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/ajankohtaista/osallisenasuomessa/osallisenasuomessa.pdf>

Saukkonen, P. 2010. Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä. Helsinki. Yliopistopaino.

Sisäasianministeriön julkaisuja 2/2009: Maahanmuuttajien työllistyminen ja kansustinloukut. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
<http://www.intermin.fi/julkaisu/022009?docID=24940>

Sosiaaliportti. 2011. Verkkosivut. Viitattu 21.1.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/ajankohtaista/lajankohtaista/lakiuudistuksista/lakiuudistus/?groupId=c1357024-1f71-4968-9935-5ad9b77140c9&announcementId=d8d4f1b1-83df-40a3-ace9-878726322e0b#.UU8aohypqSo>

Sulkunen, P. 1998. Johdatus sosiologiaan- Käsitteitä ja näkökulmia. 1.painos. Juva. WSOY- Kirjapainoyksikkö

Suokonautio, J. 2008. Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Helsinki. Kopijyvä Oy.

Tuomivaara, T. 2005. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 11.4.2013.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Verkkosivut. Maahanmuuttajien kotouttamisen. Viitattu 11.4.2013. <http://www.tem.fi/?s=4626>

Uusikylä, P., Tuominen, A., Reuter, N. & Mäkinen, A-K. 2005. Kannattaako kotoutumiskoulutus? Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen arvioni. Helsinki. Hakapaino Oy.

Vaasan kaupunki. 2013. Verkkosivut. Viitattu 20.4.2013.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Opetus_ja_koulutus/Aikuiskoulutus/Vaasa-opisto/Perustietoa_-_esittely

Westerling, M. 2008. Kalevala för alla- Teater, invandrare och solidarisk integration. Helsingfors Universitetet. Viitattu 11.4.2013
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/18172>

Zandkarimi, M. 2012. Monikulttuurisuuden kohtaaminen [esitelmä]. 16.5.2012.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

OPISKELIJAN TIEDOT:		
Opinnäytetyön tekijä(t): Mervi Ahola Sirpa Dyster	Opiskelijanumero: e1100046 e1100056	Koulutusohjelma: S-SA-2VK
Osoite:	Puhelinnumero: (Mervi Ahola) (Sirpa Dyster)	Sähköposti:
TUTKIMUKSEN KOHDEORGANISAATION TIEDOT:		
Organisaation nimi ja tuloksyksikkö: Vaasa-opisto		
Yhteys henkilön nimi, sähköposti, puhelin: Sanna- Sirku Autio		
Mahdollisen työelämäohjaajan nimi, sähköposti, puhelin:		
OPINNÄYTETYÖN TIEDOT:		
Opinnäytetyön nimi: Omaehtoisen opiskelun vaikutus kotoutumiseen- Vaasa opiston kurssikamu-hanke		
Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus: Miten omaehtoinen opiskelu vaikuttaa kotoutumiseen ja miten kurssikamutoiminta vaikuttaa sosiaalisten suhteiden syntyymiseen sekä vahvistaako se maahanmuuttajaa omien vahvuksien löytämisessä.		
Opinnäytetyön ohjaajan nimi, sähköposti, puhelin: Ann-Sophie Blomqvist,		

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuut

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Vaasan ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta sopimuksen mukaan. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana käyttöön

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

LIITE 2

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

saamansa luottamuksellisen aineiston opinnäytetyön valmistuttua tai kun osapuolet yhdessä sopien toteavat, ettei yhteistyödellistyksiä työn loppuunsaattamiseksi ole.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muihin aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Theseus -tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 17.4.12 Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Sirpa Dyster Heini Ahola
Liitteet: Tutkimussuunnitelma liitteineen

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

- Myönnetty anomuksen mukaan
 Hylätty
 Myönnetään seuraavin korjauksin

- Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä
 Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä

Päiväys 7.5.2012
Allekirjoitus Sanna-Maria Kuitu
Nimen selvitys Sannasirkku Auki

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

LIITE 4

KURSSIKAMUJEN HAASTATTELUKYSYMYKSET NRO 1

1. Onko aikaisempaa kokemusta maahanmuuttajien kanssa toimimisesta?
2. Mitä tarkoittaa mielestäsi kotoutuminen?
3. Millaisia haasteita katsot kotoutumisessa olevan?
4. Aiheuttavatko jotkut maahanmuuttajaryhmät enemmän haasteita kuin toiset?
5. Minkälaisia eroja kotoutumisessa esiintyy maahanmuuttajan tulomaan perusteella?
6. Mikä sai lähtemään mukaan kurssikamutoimintaan?
7. Mitä odotat kurssikamu toiminnalta?
8. Mitä annettavaa kurssikamulla on maahanmuuttajalle?
9. Uskotko kurssikamu toiminnan luovan pysyviä sosiaalisia suhteita maahanmuuttajien ja kantaväestön välille?
10. Millä tavalla uskot toiminnan vaikuttavan kotoutumiseen?
11. Minkälaiselle kurssille olet valmis lähtemään kurssikamuksi?
12. Mitkä olisivat tärkeitä kursseja maahanmuuttajan kannalta?
13. Miten kurssikamuja on koulutettu?

LIITE 5

PROJEKTITYÖNTEKIJÄN HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Mistä ajatus kurssikamutoimintaan lähti?
2. Missä toimintaa markkinoitiin?
3. Oliko markkinointi oikein kohdennettu?
4. Kuinka hän näkee kurssikamutoiminnan kotoutumisen tukena?
5. Onko kurssikamujen ja maahanmuuttajien välille syntynyt pysyviä sosiaalisia suhteita?
6. Mitä odotuksia oli kurssikamutoiminnan suhteen?
7. Mikä toimi hyvin ja mikä huonosti?
8. Mitä kehittämisajatuksia toiminnalle olisi?
9. Muuttavatko ne Vaasa Opiston kurssikamutoimintaa?

LIITE 6

KURSSIKAMUJEN HAASTATTELUKYSYMYKSET NRO 2

1. Miten odotukset toteutuivat?
2. Millä kursseilla olitte mukana?
3. Onko syntynyt pysyviä sosiaalisia suhteita?
4. Miten kurssikamutoiminta on tukenut kotoutumista?
5. Mikä kurssikamutoiminnassa on toiminut hyvin?
6. Mikä toimi huonosti?
7. Mitä kehittämisajatuksia toimintaan heräsi?
8. Mitä itse sait toiminnasta?